

Thorsdagen den 28 April 1870.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades protokollet för den 20 dennes.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 27 dennes bordlagda Utlåtande N:o 67, i anledning af väckt motion angående befrielse för Skillinge fiskläges åboar från erläggande af nu utgående afgäld till borgmästaren i Christianstad.

Efter föredragning af Stats-Utskottets den 27 dennes bordlagda Memorial N:o 68, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets Utlåtande N:o 46, angående Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i fråga om fortsatt utgifvande af teknisk-ekonomisk beskrifning öfver Statens jernvägsbyggnader; blef den föreslagna vote-ringspropositionen af Kammaren godkänd.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets nedannämnda, den 27 dennes bordlagda Memorial och Utlåtanden, nemligen:

N:o 69, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets Utlåtande N:o 48, angående Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om rättighet för Göta kanalbolag att af de till säkerhet för kanalens framtida underhåll i Riksgälds-kontoret deponerade medel lyfta en summa af 100,000 R:dr mot aflemnande af 1,000 stycken aktier i Kinda kanalverk å sammanlagdt enahanda belopp;

N:o 70, angående ifrågasatt godtgörelse för en vid eldsvåda förkommen Svensk statsobligation;

N:o 71, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående beviljande åt Storbritanniske undersåtarne Audley C. Gosling och Hugh C. Smith af vissa förmåner i och för jernvägsanläggning mellan Frövi och Ludvika;

N:o 72, i anledning af väckt fråga om Kamreraren i Riksgäldskontoret G. C. Norlings öfverflyttande på Riksgäldskontorets pensionsstat;

N:o 73, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om 2:dra och 3:dje punkterna i Stats-Utskottets Memorial N:o 56, angående erhållna återremisser å 3:ne punkter i Utlåtandet N:o 19, rörande dels anslag till fortsättande af Statens jernvägsbyggnader, dels stambanornas spårvidd och anläggningssätt m. m.

Fortsattes föredragningen af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 8, angående villkoren för tillverkning och försäljning af bränvin.

18:de punkten jemte dertill hörande del af författningsförslaget.

Herr Bennich: Jag får hemställa, att Kammaren, till följd af de i går fattade besluten, måtte afslå den nu föredragna punkten.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord proposition, afslog Kammaren Utskottets hemställan och förslag samt förklarade, att motsvarande föreskrift i nu gällande förordning skall oförändrad bibehållas.

19:de punkten med dertill hörande del af författningsförslaget.

Grefve Mörner, Carl Göran: Den nu föredragna punkten handlar om, huruvida bränvinsskatten bör erläggas förskottsvis eller om den under vissa villkor får betalas först efter tillverkningens fullbordande. Jag har länge ansett en af den nu gällande bränvinslagstiftningens största fel vara dess ovilkorliga stadgande om förskottsbetalning, men att för afhjelpande af denna olägenhet gå ända derhän, Utskottet föreslagit, anser jag icke heller lämpligt, ty följden af det utaf Utskottet föreslagna stadgande skulle blifva, att det kunde dröja allt för länge, innan afgiften blefve till fullo erlagd, och att Staten skulle få vidkännas de äfventyr, som under tiden kunde drabba bränvinet. Jag kan således icke godkänna Utskottets förslag, men då Kammaren i går beslutat sig för att bibehålla stadgandet om vissa bränningsterminer, synes man mig kunna gå en lämplig medelväg genom att stadga, att skatten icke behöfver erläggas förr än bränvinet är tillverkad, och att den sålunda får vara ogulden för hela den tid, tillverkningen fortgår och kontrollör finnes på stället, hvarigenom Staten icke kan löpa någon fara för sin skatt, då Staten i alla fall därför har tillräcklig underpant i bränvinet. Att, på sätt Utskottet föreslagit, tillsätta särskilda tillsyningsmän, synes mig der-

emot olämpligt, och jag anhåller derföre om återremiss af denna punkt.

Herr Bennich: Ehuru jag delar den siste talarens åsigt, att forskottsbetalning af bränvinsskatten är ett ondt, som borde undanrödjas, kan jag dock icke instämma i hans uppfattning af vigten af ett så obetydligt medgifvande som det han ifrågasatt. Då Utskottets vidsträcktare medgifvande måste förfalla i följd af Kammarens förut fattade beslut, och en återremiss icke skulle tjena något till, sedan Andra Kammaren i sin helhet afslagit alla förändringar, hemställer jag, att Kammaren måtte stadna i det beslut att helt enkelt afslå Utskottets förslag i förevarande punkt.

Herr Faxe: Jag är förekommen af Herr Bennich och instämmer med honom.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels återremiss af punkten jemte den föreslagna §:n, och dels att Kammaren, med afslag derå, skulle bibehålla motsvarande föreskrift i nu gällande förordning oförändrad; framställdes först proposition på bifall till punkten och §:n, hvarvid svarades nej; sedermera proposition på återremiss deraf, hvartill jemväl svarades nej, och slutligen proposition på afslag derå samt bibehållande af motsvarande föreskrift i nu gällande förordning, hvilken proposition med ja besvarades.

20:de—26:te punkterna jemte dertill hörande delar af författningsförslaget.

Aflogos, och motsvarande föreskrifter i nu gällande förordning bibehöllos oförändrade.

27:de punkten.

Herr Bennich: Ehuru det förslag, som är af Utskottet framställt, är riktigt och kan i och för sig godkännas, får jag dock, emedan Andra Kammaren afslagit äfven denna förändring, hemställa, att jemväl Första Kammaren måtte afslå punkten.

Herr Lagerstråle: Derest underrättelse från Andra Kammaran ankommit om dess beslut i dessa frågor, får jag anhålla, att en så beskaffad officiell underrättelse för Kammaran uppläses, innan Kammaran fattar sina beslut.

I anledning häraf tillkännagaf undertecknad, att något officiellt meddelande af Andra Kammarans beslut i ämnet ännu icke erhållits.

Herr Lagerstråle: Jag vill i sjelfva saken icke motsätta mig Herr Bennichs yrkande, då jag har anledning antaga, att hans enskilda upplysningar äro med rätta förhållandet öfverensstämmande.

Grefve Mörner: Då den af Utskottet i nu föredragna punkten föreslagna förändring endast afser att rätta några i den nu gällande författningen qvarstående oegentligheter, såsom att förändra "artilleriläroverket å Marieberg" till dess nya benämning "krigshögskolan å Marieberg," kan jag icke föreställa mig att, om Kammaren bifölle detta förslag, det skulle möta några svårigheter att få Andra Kammaren att gå in derpå, hvarföre jag yrkar bifall till denna punkt.

Herr Bennich: Då den nu föredragna punkten icke endast innehåller förslag till förändring i det afseende Grefve Mörner påpekat, utan äfven ett förslag om upphäfvande af den i nu gällande 14 § stadgade särskilda påföljd för sabbatsbrott äfvensom en något förändrad redaktion jemväl af en annan paragraf i nuvarande författningen, hemställer jag, att Kammaren måtte afslå hela denna punkt.

Grefve Hamilton, Henning: Jag vill endast hemställa, att Kammaren måtte besluta att i enlighet med sista momentet af förevarande punkt förändra "artilleriläroverket på Marieberg" till krigshögskolan på Marieberg" och "bergsskolorna i Falun och Filipstad" till "bergsskolan i Filipstad." Dessa förändringar kunna under alla omständigheter bifallas, då de endast utgöra uttryck af verkliga förhållandet.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets hemställan; dels af Grefve Hamilton, att Kammaren, med afslag å Utskottets förslag i öfrigt, skulle bifalla hvad Utskottet hemställt rörande utbyte af följande, i § 15 af nu gällande förordning och § 24 i förslaget förekommande ord, nemligen: *artilleriläroverket å Marieberg* emot *krigshögskolan å Marieberg*, samt *bergsskolorna i Falun och Filipstad* emot *bergsskolan i Filipstad*; och dels slutligen, att Kammaren måtte afslå Utskottets hemställan i dess helhet och bibehålla motsvarande delar af nu gällande förordning oförändrade; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på bifall till ofvanberörda, af Grefve Hamilton gjorda yrkande, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

28:de punkten med dertill hörande § i förslaget.

Herr Bennich: I förevarande §, som motsvarar § 26 i nu gällande författning, har Utskottet föreslagit ändring i afseende å kontrollörsarvode. För det närvarande är arvodet bestämdt för kontrollör vid ett bränneri från 3 till 5 R:dr, vid två brännerier från 5 till 7 R:dr och vid tre brännerier från 7 till 9 R:dr, men Utskottet har föreslagit, att arvodet skulle fixeras till respektive 4, 6 och 8 R:dr om dagen. Det har blifvit af åtskilliga motionärer påyrkad, att en sådan förändring i författningen skulle vidtagas, hvarigenom olikhet vid tillämpningen af författningen skulle kunna undvikas. Man har

nemligen sagt, att vissa Konungens Befallningshafvande tilldela kontrollörer ett högre arvode, och andra ett lägre. Jag har icke reserverat mig emot Utskottets förslag, ehuru jag tror omständigheter kunna förekomma, som göra det nyttigt, att Konungens Befallningshafvande hafva pröfningsrätt i ifrågavarande hänseende. Om Utskottets förslag i öfrigt vunnit godkännande, skulle jag icke ansett denna omständighet vara af den beskaffenhet, att man borde i och för den framkalla tvist, men sedan förslaget i öfrigt fallit och, enligt hvad man sagt mig, Andra Kammaren under den lifliga agitation, som egt rum för att förkasta allt, afslagit äfven denna förändring, torde det icke vara skäl, att Kammaren vidtager någon åtgärd i afseende härå. Riksdag efter riksdag har det visat sig en benägenhet att nedsätta dessa arvoden, men det har upplysts, att det verkligen kan vara svårt att få kontrollörer, så vida man icke får tilldela dem det högsta arvode, författningen nu medgifver. Jag anhåller om afslag.

Herr Stråle: Inom Stockholms län har arvode för bränvinskontrollörer i de flesta fall utgått med 4 R:dr om dagen, och någon svårighet har ändock icke förmärkts att finna kontrollörer. Jag kan nu icke erinra mig mer än tvänne fall, der öfverkontrollör hos Konungens Befallningshafvande med afseende å särskilda förhållanden gjort hemstäljan om arvodesförhöjning derutöfver. Jag tror derföre, att det nu gällande stadgandet är lämpligt, och anhåller om afslag å Utskottets förslag.

Herr de Maré: Det lär visserligen vara sant, att Andra Kammaren afslagit alla §§ i Utskottets förslag, men Första Kammaren har icke så gjort utan vidtagit en och annan liten förbättring, och jag anser just det förslag, som här är i fråga, vara en förbättring. Det är ett bestämdt faktum, att vissa Konungens Befallningshafvande aldrig gifva det högsta arvodet, under det att andra anse sig alltid böra göra det; och då jag vet, huru litet en kontrollör har att göra samt huru de dermed förenade förmånerna af fri mat, rum och ett höfligt bemötande göra dessa befattningar ytterst eftersökta, kan jag icke finna något skäl att bibehålla det nuvarande högsta arvodet. Om det också i något län skulle möta svårigheter att få lämpliga kontrollörer, om arvodet nedsattes till 4, 6 och 8 R:dr, kan man dock från andra län impo tera så många lämpliga kontrollörer som helst, och jag anhåller derföre om bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdet fortsättning kl. 6 e. m.

Herr Bennich: Det lär väl icke vara den siste talarens mening att påyrka bifall till denna §, sådan den nu lyder, ty den är redigerad under den förutsättning, att bränningsterminerna skulle upphöra. Deremot är det visserligen möjligt för Kammaren att bestämma andra arvodesbelopp och införa dessa i den nu gällande 26 §. Det upplystes emellertid inom Utskottet af en ledamot, som är landshöfding, att han råkat i stor förlägenhet att få lämpliga kontrollörer

äfvén för det nu gällande högsta arvudet; och att hemta kontrollörer från andra län skulle alltid komma att medföra kostnader för Staten. Arvudet är för närvarande icke större, än att det väl rättfärdigas af beskaffenheten utaf ifrågavarande befattningar. Dessa kunna visserligen understundom vara rätt behagliga, då kontrollör har att göra med fullt redbara personer, och åtnjuter trefnaden i ett angenämt hus, men de kunna ock på andra ställen vara förenade med obehag af många slag. Jag finner sålunda icke något skäl att uppoffra den lilla frihet i pröfnings- af arvoden, som för närvarande är Konungens Befallningshafvande medgifven, och vidhåller mitt yrkande om afslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag är förekommen af den siste talaren. Då det är af stor vigt för sjelfva författningens behöriga tillämpning, att inga andra än fullt pålitliga personer till kontrollörer användas, och då det stundom kan vara förenadt med ganska stort obehag att sköta dessa befattningar, tror jag det vara lämpligt att lemna åt vederbörande Konungens Befallningshafvande en pröfningsrätt i detta hänseende, och jag anhåller derföre om afslag å Utskottets förslag samt bibehållande af det nuvarande stadgandet.

Herr Faxé: Om det också är sannt, att ett ringare arvode af 3—4 Riksdaler om dagen kan vara tillräckligt för kontrollörer på många ställen, är det dock ostridigt, att på åtskilliga andra ställen man icke skulle kunna erhålla lämpliga personer, såvida de icke erhöle ett något så när tillräckligt arvode, ty ställen finnas, der kontrollören icke endast äfventyrar sin helsa utan äfvén måste utöfva en så noggrann tillsyn, att han sällan kan lemna stället.

Jag anhåller om bibehållande af det nu gällande stadgandet.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets förevarande hemställan jemte dertill hörande författningsparagraf, och dels att Kammarén, med afslag derå, skulle bibehålla motsvarande, nu gällande föreskrift oförändrad; framställdes först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svardes nej, och sedermera proposition på afslag derå samt bibehållande af motsvarande, nu gällande föreskrift oförändrad, hvilken proposition med ja besvarades.

29:de, 3:Ode och 31:sta punkterna med dertill hörande delar af författningsförslaget.

Afslogos, och motsvarande, nu gällande föreskrifter bibehöllos oförändrade.

32:dra punkten jemte dertill hörande del af förslaget.

Herr Faxé: Jag anhåller om proposition på afslag å förevarande punkt.

Grefve af Ugglas: För min del vill jag visserligen icke heller nu yrka bifall till denna punkt, men jag skulle likväl tro att, innan Utskottets förslag afslås, man bör uttala ett omdöme, huruvida man anser grunden för detta förslag vara riktig. Att det ligger en obillighet deri att beskattning påläggas äfven den del af tillverkningen, som måste gå för tillverkaren förlorad, kan väl icke förnekas. Denna obillighet kan emellertid afhjelpas på två sätt, antingen, såsom Utskottet föreslagit, att från det vid uppmätning erhållna bränvin medgifves ett afdrag af tre procent för leakage, eller också att man låter afdraget tyst ligga i den skatt man bestämmer. Det förra sätet torde vara att föredraga såsom mera öppet och ärligt, och jag skulle därför, derest Utskottets författningsförslag i öfrigt vunnit framgång, äfven velat antaga denna punkt. Nu vill jag emellertid, som sagdt, icke yrka bifall, men jag har icke velat låta saken gå förbi, utan att åtminstone antyda jag anser vara riktigt.

Häri instämde Herr von Koch.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes först proposition på bifall till Utskottets förslag, hvarvid svarades nej, samt sedermera proposition på afslag derå och bibehållande af motsvarande, nu gällande föreskrift oförändrad, hvilken proposition med ja besvarades.

33:dje—38:de punkterna jemte dertill hörande delar af författningsförslaget.

Afslogos, och motsvarande, nu gällande föreskrifter bibehöllos oförändrade.

Afdelningen Litt. B.

39:de punkten jemte dertill hörande del af andra författningsförslaget.

Herr Bennich: Förevarande förslag är framställt i sammanhand med och i följd af Utskottets åsigt om ett helt annat anordnande af försäljningsrätten, än nu gällande lag bestämmer. Sedan Kamnaren emellertid afslagit sjelfva den grund, å hvilken omarbetningen af försäljningslagen skulle hvila, förefinnes icke vidare något skäl att antaga detta speciela förslag, hvadan jag hemställer om afslag å detsamma.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes först proposition på bifall till Utskottets förslag, hvarvid svarades nej, samt sedermera proposition på afslag derå och bibehållande af motsvarande, nu gällande föreskrift oförändrad, hvilken proposition med ja besvarades.

40:de punkten jemte dertill hörande del af förslaget.

Herr Bennich: Den fråga, som här föreligger, har varit under Riksdagens pröfning vid flera föregående tillfällen. Dervid har

man å ena sidan i nykterhetens intresse påyrkat bibehållande af det nu stadgade minimum, men å andra sidan har man ansett samma intresse kräfva, att beloppet nedsattes, på det en ordentlig arbetare, hvilken icke vill gå på krogen för att förse sig med den mindre kvantitet bränvin han kan behöfva, må få tillfälle att inköpa sitt behof på utminuteringsställena. Vid förra riksdagen föreslog Bevilnings-Utskottet, att minimum skulle ovilkorligen nedsättas till 20 kubiktum. Jag tillät mig då i en reservation föreslå, att man borde bibehålla det hittills stadgade minimum af en half kanna såsom regel, men att man tillika skulle medgifva kommunen rättighet att besluta dess nedsättande till 20 kubiktum, dock att detta beslut skulle underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning. Då frågan förevar inom Kamrarna, röntes min reservation ganska mycket understöd, i synnerhet af representanter från hufvudstaden, men man ansåg slutligen att förslaget kommit väl hastigt uppå, och Riksdagen bibehöll det hittills gällande stadgandet. Nu har emellertid frågan åter blifvit bragt å bane, och inom Utskottet har man accepterat den medelväg, förslaget innehåller, en medelväg som enligt min öfvertygelse skulle lända till verkligt gagn, hvadan jag tager mig friheten hemställa, att Utskottets förslag måtte vinna Kammarens bifall.

Herr Beckman: Då denna fråga förra gången förevar, kämpade jag för bibehållande af det gamla stadgandet, och jag har icke ändrat åsigt. Min öfvertygelse är densamma nu som då, att genom en nedsättning af minimum till det belopp Utskottet föreslagit, skulle bränvinssupandet i viss mån uppmuntras, och jag är ur stånd att med min röst bidra till något sådant, hvadan jag måste an hålla om proposition på afslag å Utskottets förslag och bibehållande af det nuvarande stadgandet.

Herr Caspersson: Jag är förekommen af Herr Beckman och instämmer i allo med honom.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets förslag, och dels att Kamrarna, med afslag derå, skulle förklara den motsvarande, nu gällande föreskriften böra oförändrad bibehållas; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till förslaget, hvarvid svarades många nej jemte ett eller annat ja, och sedermera proposition på afslag derå samt bibehållande af motsvarande, nu gällande föreskriften oförändrad, då svaren utföllo med många ja jemte ett eller annat nej, och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

41:sta punkten.

Herr Beckman: Jag ber blott få anmärka, att de hufvudsakligaste motiv, Utskottet anfört för afstyrkande af min motion, hafva numera bortfallit, derigenom att dels förslaget om nedsättning af
minimum

minimum vid utminuterung till 20 tum icke vunnit Kammarens bifall, och dels för öfrigt hela den nya anordningen af bränvinstillverknin-gen och bränvinsförsäljningen icke kommit till stånd. Vid sådant förhållande hemställer jag, om det icke vore skäl att försöka ett stadgande, som, jag erkänner det, visserligen kan kringgå, men åtminstone försvarar begäendet af lagöfverträdelse åtminstone vid partihandel, hvilken nu, så länge det är tillåtet att utlemna det för-sålda bränvinet i huru många kärl som helst, lätt urartar till verk-lig minuthandel och derifrån till hvad, som ännu skadligare är, eller utskänkning. Jag hemställer derföre, om icke återremiss kunde be-viljas i afseende å denna punkt, på det redaktionen måtte ändras i öfverensstämmelse åtminstone med andra alternativet i min motion, eller att vid handel, som i *första §:en* omförmåles, det sålda icke finge utlemnas på något kärl i mindre belopp än det minsta, som i detta fall säljas må.

Herr Bennich: Det är visserligen, på sätt den siste talaren erinrat, en sanning, att de hufvudsakligaste motiver Utskottet anført för sitt afstyrkande numera förfallit, men det kvarstår dock åtskil-liga skäl, som göra det betänkligt att bifalla hans motion, vare sig det första eller andra alternativet. Det förra af dessa innehåller förslag derom, att hvarken vid parti- eller minuthandel skulle det sålda få utlemnas på något kärl i mindre belopp än det minsta, som i hvardera fallet finge säljas; det sednare inskränker sig till ett dy-ligt stadgande i afseende å partihandel. Hvad nu det förra alterna-tivet vidkommer, ligger det i öppen dag, att ett stadgande derom att bränvin icke skulle få utlemnas å mindre än halfkanns-kärl är tem-ligen opraktiskt, då i dagligt bruk icke förekomma några kärl å half eller hel kanna. Vidkommande åter sednare alternativet, är det visserligen en sanning, att i allmänna handeln finnas 15 kannors kärl eller så kallade ankare, men man har anmärkt från flera håll, att stadgandet skulle medföra stora svårigheter i praktiken, bland an-nat just i Norrland, der befolkningen, i följd af dess vanliga sätt att färdas, klöfjande eller gående eller roende, icke äro försedde med 15 kannors kärl utan endast kunna medföra mindre kärl å 3, 4 eller 5 kannor. Förändringen skulle, utan att befrämja det mål man egent-ligen åsyftar, endast gifva tillfälle till trakasserier och ofta lägga band på äfven en fullt loflig nandel. Af dessa skäl hemställer jag, att Kammaren måtte godkänna det slut, hvartill Utskottet kommit.

Herr von Koch: Då Andra Kammaren redan bifallit Utskot-tets hemställan, lärer väl något beslut af denna Riksdag i detta fall icke kunna åstadkommas, men då det är allmänt känt, att den så kallade salningen medför mycket ondt, framför allt i de orter som ligga långt från städerna och hafva öfverflöd på landthandlande, tror jag det vore lämpligt, om Kammaren genom beslutande af en återremiss ville afgifva ett slags opinionsyttring, som kunde utgöra skäl för Kongl. Maj:t att, då ny författning i ämnet skall utfärdas, förordna om några ytterligare kontroller i detta fall. Stadgandena

härom ligga ju inom Konungens ekonomiska lagstiftningsrätt, och han kan således deri förordna hvad han finner lämpligast. Paragrafen har flera gånger blifvit jemkad i syfte att förekomma öfverträdelser, men det är ett sorgligt förhållande med alla undantagslagar, att många finnas som hafva intresse att eludera dem; blott dessa få tid på sig, äro de spetsfundigare än lagstiftaren sjelf, och då återstår för honom intet annat än att hitta på nya sätt att kringgärda lagen. Jag hemställer derföre om återremiss.

Herr Caspersson: Förutom de svårigheter, som skulle möta vid tillämpningen af ett sådant stadgande som det af Herr Beckman föreslagna, och hvilken blifvit af Herr Bennich framhållna, får jag fästa uppmärksamheten derpå, att förändringen icke skulle i någon mån lägga hinder i vägen för den så kallade salningen. Jag har under min domareverksamhet haft tillfälle inhemta erfarenhet, huru lätt alla föreskrifter kringgås. Så fanns i min ort en landt-handlande, som idkade bränvinsförsäljning i stor skala och dervid tillgick så, att en för stöld straffad person (som således icke var vittnesbär), inköpte bränvin till belopp af 15 kannor och i ett kärl, hvarefter denne strax utom boden delade ut bränvinet i små poster bland dem som derå prenumererat. En föreskrift att man alltid skulle hafva i beredskap kärl som precis passade för den qvantitet man behöfde skulle således ej förekomma missbruk, men väl åstadkomma många trakasserier, hvadan jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

42:dra, 43:dje och 44:de punkterna jemte dertill hörande delar af författningsförslaget.

Afslogos och motsvarande föreskrifter i nu gällande förordning bibehöllos oförändrade.

45:te punkten.

Herr von Geijer: Under gårdagens debatt yttrade en värd talare, att den närvarande bränvinslagstiftningen gjort sig skyldig till en stor partiskhet, gynnande städerna på landets bekostnad.

Jag tror väl icke, att det varit lagstiftarens mening att gifva staden de stora företrädesrättigheter den vid lagens tillämpning vetat att förskaffa sig. Men då nu förhållandet är sådant, synes rättvisa och billighet fordra att rättelse sker.

Den föredragna punkten handlar om nuvarande försäljningslagens 10:de §, hvars beryktade 2:dra moment rörande bränvinsbolagen

länge varit ett trätöfrö emellan stad och land. Detta moment be-
myndigar, såsom bekant, magistrat att utan föregången auktion upp-
låta åt bolag rättigheten till all minuthandel med och utskänkning
af bränvin i staden; hvarigenom utväg blifvit stadskommun beredd
att idka bränvinsförsäljning för egen räkning, och att dymedelst ge-
nom monopolisering strängt beskatta både egna och omgifvande landt-
kommuners medlemmar. För landtkommun är det, såsom vi veta, icke
medgifvet att utan föregången auktion öfverlåta försäljningsrättighet.
Det är väl icke för mycket begärdt att i detta afseende landt- och
stadskommuner ställas lika. Jag anser, att detta lämpligast sker ge-
nom att låta 10:de §:ens 2:dra moment utgå. Jag tror ock, lika med
dem som vid 1853 års riksdag yttrade sig om lämpligaste sättet för
försäljningens ordnande, att försäljningsrättighetens bortauktionering
fullt så väl, om icke bättre, passar för staden än för landet.

På grund häraf yrkar jag återremiss af den föredragna punkten.

Herr von Koch: Då jag instämmer i den siste talarens yr-
kande om återremiss, vill jag dock ej, med kannedom om hvad som
vi i går hörde angående det i flera hänseenden förtjenstfulla sätt,
hvarpå i många städer försäljning af bränvin genom bolag utöfvas.
gå så långt som han. Hvad som egentligen bör förekommas är det
missbruk, hvilket — såsom af en i stad bosatt representant i går
medgafs — uppkommit, nemligen att till följd af utskänkingsrät-
tens öfverlåtande åt bolag hvarken landsting eller hushållningssäll-
skap bekomma sin andel af försäljningsafgiften. Det är i denna
riktning, som jag tror, att en förändring bör ske, och jag anser, att
man ganska väl kan hitta på några kontroller, för att förekomma
sådana missbruk. De skulle vara omöjliga, om försäljningsrätten
vore upplåten åt enskilda. Då deremot bolag inrättas, kunna dessa,
utom den lofliga handelsvinst som de bereda sig på försäljningen,
äfvén tillskansa sig en obehörig vinst derigenom att de förskaffa sig
utskänkingsrätten emot erläggande af minimiafgiften. Det borde
ligga i städernas eget intresse att afskudda sig äfvén en orättvis
misstanke om att ett dylikt undandragande eger rum, och jag förmo-
dar derföre, att de ej böra vara ovilliga att medgifva ett stadgande,
som möjliggjorde sådana kontroller, att ett dylikt undandragande
ej vidare kunde ega rum. Jag ber att med exempel ur verkligheten få
belysa, huru för närvarande tillgår. Vid ett gästgifveri i grannska-
pet af en stad uppskattades af pröfningskomiteén utskänknigen till
6,000 kannor. Det medgafs på min fråga, att der såldes 12,000 kan-
nor, men man påstod, att gästgifvaren ändå skulle blifva ruinerad,
derföre att i närmaste stad skattade bolaget jemförelsevis för ändå
mindre än han, hvadan han ej kunde konkurrera med detsamma. Jag
gaf då det rådet att nedlägga rörelsen, derest det visade sig, att
denna ej bar sig, och i hvilken åtgärd jag ej såg någon olycka. Men
det rådet följdes ej, utan man klagade på högre ort och fick någon
liten nedsättning. Med ett ord, sådana förhållanden existera och det
vore godt i moralens intresse, om man kunde få bort den föreställ-
ning, att äfvén i de samhällen, der Konungens Befallningshafvande

residera, skulle kunna på landstingens och hushållningssällskapens bekostnad bereda sig någon orättmätig vinst. Man får dock erkänna, att Konungens Befallningshafvande för sina personer göra allt för att söka förekomma sådana missbruk. Men med den nuvarande författningen är det omöjligt, ty det allmänna intresset dukar under i striden mot det enskilda. Jag får därför anhålla om återremiss, på det man må utfinna några kontroller, till betryggande deraf att landstingen och hushållningssällskapen få ut sin rätt.

Herr Rydin: Med anledning af de anmärkningar, som blifvit gjorda emot rättigheten för städerna att upplåta utskänkningsrätten till bolag, ber jag att få återöfva hvad jag under diskussionen i går yttrade, hvarvid jag bland annat omnämnde huru i den stad, der jag är bosatt, försäljnings- och utskänkningsafgifterna numera, sedan ett bolag öfvertagit hela utskänkningsrätten och försäljningen, uppgå till högre belopp än då rättigheterna bortauktionerades. Att möjligen på ett eller annat ställe något missbruk egt rum, kan jag ej bestrida. Men då det tillkommer Konungens Befallningshafvande att antaga eller förkasta de af bolagen gjorda anbuden, kan Konungens Befallningshafvande ock hålla hand deröfver, att missbruk ej må ega rum. Det är dessutom mig särskildt bekant, att af ett bolag, uti en stad inom det län den sista talaren tillhör, saken ordnades så, att landstinget och hushållningssällskapet utfå sin andel till fullt belopp.

Då jag i går hade ordet, fästade jag uppmärksamheten derpå, att lättaste sättet att ordna saken så, att landstingen och hushållningssällskapen ej ginge miste om sin andel, vore att dessa tillerkändes en viss del af bolagens vinst.

Man har mot bolagen anmärkt två saker. Dels att de skulle tillskansa sig rättigheten för alltför låg afgift. Detta är en hård beskylning. Då bolagen uteslutande arbeta i det allmännas intresse och ej kunna lägga an på att sälja så mycket, samt det dessutom alltid blir svårt att på förhand beräkna kannetalet, kan lätt hända, att afgiften sättes låg, utan att några mindre goda motiver därför behöfva antagas. Dels har man anmärkt, att bolagen skulle monopolisera bränvinshandeln, men jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att bolagen ej kunna monopolisera den, då partihandel med ett så lågt belopp, som 15 kannor är fri. Bestämmandet af priser i minut måste därför alltid stå i ett visst förhållande till partipriset. Afvikelser härifrån kan ej utan skada ske, så vida ej den så kallade salningen skall underlättas. Vidare hafva bolagen konkurrenter på den kringliggande landsorten och i andra städer. Hvad särskildt Upsala beträffar, så ligga i dess granskap ej mindre än tre gästgiverier, som hafva rättighet att utskänka och utminutera bränvin, och därför endast erlägga en ganska obetydlig skatt. Man kan således ej heller påstå, att ej bolagens verksamhet är begränsad af konkurrensen. Men äfven om man ville gifva nu anförda anmärkningar någon vikt, kunna de ej uppväga det men, som det allmänna skulle lida genom bolagens borttagande. Man skulle derigenom förlora den fördel för sedligheten, som ligger i det sätt hvarpå dessa ordnat sin utskänkningsrörelse. Man följer nemligen den grundsats, att det ej

får medföra någon fördel för försäljarne att kunna afyttra en större mängd bränvin. Om ett så beskaffadt ordnande af utskänkning och försäljning medför en vinst för stad, som ej tillkommer landkommuner, bör ej denna omständighet vara tillräcklig att utdöma desamma. Den vinst, som erhålles, användes till stadens nytta, och erhålles icke såsom ett privilegium för städerna på bekostnad af landtbefolkningen eller de fattige. De, som förlora på anordningen af bolag, äro städernas egna handlande och yrkesidkare, emedan dessa eljest skolat skörda den vinst, som nu tillfaller bolagen. En fråga, som i sammanhang härmed kan göras är den, hvarföre städerna ensamma skola hafva denna rättighet att öfverlåta utskänkingen till bolag, och ej en sådan rättighet lika väl kan medgifvas åt landsbygden och bereda densamma samma fördel. Orsaken dertill är, att man ej har samma garantier för främjandet af ordning och sedlighet på landet som i stad. För ordnings vidmakthållande i städerna finnes der anställd polis, som i tillräcklig mängd saknas på landet. Då nu den vinst städerna genom bolagen erhålla, uppkommer derigenom, att enskilda personer af intresse för saken för intet åtaga sig att ordna den rörelse, som eljest, bedrifven af stadens industriidkare, beredt desse den vinst, hvaraf det allmänna nu drager fördel; då derjemte på landsbygden den ordning, som för sedligheten är erforderlig, ej kan af tillräcklig polispersonal vidmakthållas, så frågas, om landsbygden verkligen i något hänseende härigenom är *lidande* till stadens fördel, och om det verkligen kan vara skäl att borttaga denna rättighet från städerna. Jag tror, att en sådan förändring ej skulle komma att medföra några lyckliga resultat.

En förändring deremot, som afsåge ökade kontroller derpå, att landstingen och hushållningssällskapen verkligen finge ut sin rätt, har jag för min del visst icke något emot, och skulle därför ej hafva något emot en återremiss, om dermed något kunde vinnas. Då emellertid förhållanden ej äro sådana, att en förändring är nu af verkligt behof påkallad — det ligger nemligen i Konungens Befallningshafvandes hand att, genom antagande eller förkastande af de från bolagen inkomna anbud, tillse, att landstingens och hushållningssällskapens rätt ej trädas för nära — och då härtill kommer att Andra Kammaren afslagit punkten, hvarföre en återremiss icke skulle tjena till något, får jag yrka afslag.

Herr Lagerstråle: Det är onekligt att, sedan frågan blifvit af Andra Kammaren afslagen, denna diskussion ej kan medföra något praktiskt resultat, men då oviljan emot den rättighet, som blifvit städerna lemnad att till bolag öfverlåta utskänkingsrörelsen, är så allmän, och fråga uppstått om en återremiss i syftning att dels borttaga eller begränsa denna rättighet, dels utsträcka den äfven till landet, så torde det ej vara utan gagn att något närmare skärskåda frågan.

Jag kan ej förneka, att så länge vederbörande magistrat egde att antaga de anbud, som af bolag framställdes, endast med den inskränkning att afgift skulle erläggas för minimibeloppet, så förefanns i många städer en viss benägenhet att alltid bestämma minsta kanne-

talet, såsom det för hvilket afgift borde af bolaget erläggas. Men genom Kongl. Kungörelsen den 17 Maj 1867 blef i öfverensstämmelse med Riksdagens beslut pröfningsrätten öfverflyttad från magistrat till Konungens Befallningshafvande, som med afseende å ej mindre bolagens tjenlighet, än äfven den erbjudna afgiftens belopp samt förhållandet emellan nämnda afgift och det kannetal bränvin, bolaget anses kunna afyttra, eger att anbuden antaga eller förkasta.

Det visade sig att, i följd af denna förändring i lagstiftningen, åvägabragtes en ganska betydlig förhöjning i det kannetal, som för dessa bolag bestämdes. Konungens Befallningshafvande sökte i allmänhet att med ledning af det kannetal, som genom auktioner under föregående år blifvit fastställt, komma till ett resultat, som motsvarade verkliga förhållandet. Föregående talare hafva redan fäst uppmärksamheten derpå, att den vinst, som för städerna uppstått genom en sådan anordning, består både af en större sedlighet och äfven af en ekonomisk fördel genom handelsvinsten. Men erfarenheten har ej visat, att kannetalet blifvit nedsatt lägre än hvad det utgjorde då rättigheterna utbjödos på auktion. I allt fall uppstår en ganska betydlig vinst för städerna. Den bör ej missunnas dem. Den har utan undantag blifvit använd till gagneliga företag, i många städer af den omfattning att landsbygden deraf dragit stor vinst. I sådant afseende ber jag att få påpeka de stora bidrag många städer lemnat till jernvägar, och hvilka varit omöjliga, så framt man ej haft att påräkna inkomst af bränvinsrörelsen, och som äfven blifvit beräknad vid afgifvande af framställningar till Kongl. Maj:t om sanktion å upptagna lån.

Mig synes, att landstingen och hushållningssällskapen ej böra hafva andra anspråk än att komma i besittning af sina två femtedelar af den afgift, som rätteligen belöper för det kannetal, som blifvit försåldt, men något anspråk på andel i handelsvinsten torde ej med fog kunna af dem framställas.

På dessa skäl får jag motsätta mig en återremiss i det af en talare här angifna syfte att borttaga eller begränsa denna städernas rättighet.

En annan talare yrkade återremiss i syfte att åt landsbygden bereda enahanda fördel som städerna nu hafva. Det vore visserligen önskligt, om för de särskilda kommunerna kunde beredas en vinst, motsvarande den städerna erhålla. Men om man utgår från de faktiska förhållanden, som förefunnos, när den nya bränvinslagstiftningen infördes, så antog man, att då, såsom nu, i hvarje stad förefanns åtminstone något bränvinsutskänkningsställe. Medgifvandet för städerna att bilda bolag afsåg derför att göra denna bränvinsutskänkning så litet skadlig som möjligt. På landet deremot finnas många kommuner, som hvarken hafva minuterings- eller utskänkningsställen. Men om dessa kommuner finge rättighet att bilda bolag, så torde det vara att befara, att ganska många af dem just skulle inrätta minuterings- eller utskänkningsställen inom sitt område, för att derigenom söka bereda sig denna inkomst. Under nuvarande förhållanden söka kommunerna deremot i allmänhet att undvika åtminstone utskänkningsställen. Jag medger, att för minuthandeln äro de ej så

obenägne. Men om landsbygden erhöle samma rättighet som städerna nu hafva, befarar jag, att lockelsen blefve så stor att inrätta äfven utskänkningsställen, att ganska många landtkommuner skulle falla för den lockelsen, och i sedlighetens intresse kan jag ej finna annat än beklagligt, om krogarnes antal på landet skulle tillväxa.

På grund af hvad jag sålunda anfört, får jag motsätta mig de gjorda yrkandena om återremiss, samt yrka, att, med afslag å Utskottets hemställan, det nu gällande stadgandet måtte bibehållas.

Herr Dickson, Charles: I den kommun jag tillhör skulle borttagandet af denna rättighet att åt bolag öfverlåta utskänkningsrörelsen vara på det högsta olycksbringande. Delegarne uti utskänkningsbolaget i Göteborg hafva deraf ingen vinst, blott besvär med tillsynen, ty hela inkomsten redovisas till staden, och hushållningssällskapet i Göteborgs och Bohus län får sin fulla femtedel, hvaremot landstinget ej har något att få, då Göteborgs stad ej tillhör något landstingsområde.

När utskänkningsbolaget först bildades, var det afsedt, att vinsten deraf skulle användas till för stadens arbetarebefolkning gagnande inrättningar. Sedan likväl de gamla krögarna, som förlorade derpå att deras näring upphörde, inkommit till stadskassan med ett ganska högt anbud, ingick utskänkningsbolaget med det kontraförslag att utskänkningsbeloppet skulle bestämmas till minimum med förbindelse för bolaget att till staden redovisa hela behållningen, och det har visat sig, att hvad som sålunda influtit till stadskassan uppgått till vida högre belopp än krögarna erbjudit. Då nu utskänkningsbolaget söker att stäffa bränvinssuperiet, men krögarna hafva ett motsatt intresse, nemligen att öka det, så framgår häraf tydligen, att utskänkningsbolagens verksamhet måste vara välsignelsebringande. Om genom en återremiss några kontroller skulle kunna vinnas till förekommande af det missbruk, som när blifvit antydt, eller att städerna tillskansade sig alltför stor vinst på bränvinsutskänknigen, men landstingen och hushållningssällskapen ginge miste om sina andelar, så skulle jag ej motsätta mig en återremiss, men då detta ej torde vara möjligt, får jag yrka, att Kammaren måtte afslå Utskottets framställning och bibehålla den gamla lagstiftningen i denna del.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det är just denna paragraf, som gifvit anledning till anmärkningar emot den nu gällande försäljningslagen.

5:te och 6:te §§:na af nämnda lag innehålla bland annat följande:

“Utskänkning af bränvin må icke utöfvas af den, som idkar annan handel, till hvars bedrivande särskild anmälan erfordras.”

“Rättighet till minuthandel med eller utskänkning af bränvin må ej tilldelas annan än den, som har god frejd, gjort sig känd för ordentlighet, kan försvarligt skriva och räkna samt pröfvas i öfrigt tjenlig vara.”

“Den, som enligt 2 mom. i 1 § af Kongl. Förordningen angående vilkoren för bränvinstillverkning icke får med sådan sig befatta, af-

vensom apotekare, må ej tilldelas rättighet till minuthandel med eller utskänkning af bränvin.“

Nu är det eget nog, att, så snart en samling af personer, af hvilka hvar och en för sig ej är så kvalificerad, att han kan få rättighet att idka utskänkingsrörelse, slår sig tillsammans och bildar bolag, så förfaller detta stadgande. Det finnes en stad, och jag tror att en värd talare på Norrlandsbanken vet hvar den staden ligger, der utskänkingsbolaget hufvudsakligen består af personer, af hvilka knappt någon enda i och för sig skulle vara kompetent att få idka utskänkingsrörelse. Men när en mängd sådana personer slå sig tillsammans, då få de göra det. Är det rätt sammanhang i en sådan lagstiftning, det vågar jag fråga? Detta är en anmärkning mot den nu varande §:n.

Men den medför äfven åtskilliga andra påföljder såsom jag tror att litet hvar kunnat erfaras. Det är nemligen ej sällsynt att af besvärsmål, som inkomma till det embetsverk jag har den äran tillhöra, finna, huruledes de personer, som af gammalt äro till utskänkning berättigade, få sin beskattning uppdrifven till en sådan grad, att de måste upphöra med rörelsen. Ett sådant sätt att förfara kommer först riktigt i gång, när sådana bolag hunnit bildas. Förut, när rättigheterna bortauktionerades, fanns det ej en så stor sammanhållning, att ett dylikt system att äta ut de äldre utskänkarne kunde lyckas. Man anför ej, åtminstone icke i besvärsskrifterna, att dessa personer på otjenligt sätt fullgjort sina skyldigheter, men man påstår, att de utskänka så obegripligt mycket, att bolagen ej hafva den påräknade vinsten. Detta har i vissa skrifter öppet erkänts.

Man har sagt, att bolagens vinst ej togs från de fattiga klasserna, utan från kommunens egna medlemmar och handlande, men ofta äro just herrar handlande med i bolagen, så att om de förlora något på ena sidan, så få de igen det på den andra. Då det blifvit erkänt, att dessa bolag, såsom en representant från Göteborgs och Bohus län yttrade, öfvertaga utskänkingsrätten mot minimialgiften och inbetala hela öfverskottet till stadskassan, så synes tydligt, att det är på landstingens och hushållningssällskapens bekostnad, som denna vinst skördas. — För min del tror jag ej, att dessa bolag medföra de stora fördelar, man här velat låta påskina.

Man har sagt, att hvarje annat beslut än vidblifvande af de nu varande stadgandena skulle blifva utan allt praktiskt resultat, därför att Andra Kammaren afslagit den nya lagen och vidblifvit den gamla, men det tror jag ej blefve händelsen. Uti nu gällande 10 § förekommer i 1 mom. stadgande om huru antalet utskänkingsställen skall bestämmas och huru de skola bortauktioneras. Men 2 mom. afhandlar frågan, huru vida i stad bolag må bildas eller ej. Om nu denna Kammar skulle finna för godt att bibehålla 1 mom. i 10 §:en oförändradt, men deremot *afslå* 2 mom., så vore ett ganska viktigt steg taget för frågans lösning, och ett praktiskt resultat kunde dermed vinnas. Jag vågar därför anhålla om proposition derå, att Kammaren måtte bibehålla 1 mom. oförändradt, men afslå 2 mom.

Herr von Koch: Jag behöfver ej till vederläggning upptaga nå-

got af hvad som här blifvit sagdt af åtskillige talare angående bolagen i städerna. Jag har nemligen ej bestridt fördelen deraf. Jag behöfver ej heller säga något om den rättighet, som jag både i går och i dag medgifvit tillkomma städerna att, i fall deras medlemmar skulle på handeln erhålla någon vinst, då bekomma densamma; men hvad jag har yrkat, det har varit, att man skulle tillse, att sådana kontroller funnos, att af sjelfva afgiften de $\frac{2}{3}$ delar, som tillhöra landstingen och hushållningssällskapen, verkligen komma dem till godo. Jag medgifver, att såsom en talare på Wermlandsbänken yttrat, till följd af den författning som ej utan skarpa strider vid 1867 års riksdag tillvägabragtes, mera ordning på vissa ställen åstadkommits; men jag tror, att den ej varit tillräcklig, därför att Konungens Befallningshafvande, om de äfven tillse, att de bolag, som bildas, komma att gifva den högsta afgiften, likväl skall hafva svårt, i synnerhet i de mindre städerna, att hindra sammansättningar och öfverenskommelser emellan de täflande. Jag vet ej då, hvilka åtgärder Konungens Befallningshafvande kan vidtaga.

Här har blifvit af tvänne talare yttrat åtskilligt angående förhållandena dels i Göteborg och dels i Upsala. I afseende på Göteborg har visserligen aldrig någon klagat af mig försports, att der skett något missbruk i detta afseende, och denna stad har länge varit ett undantag från benägenheten att undandraga sig utskylder till det allmänna. Hvad Upsala beträffar, så bör man väl ej betvifla, att i ett samhälle, der man tror jag, såsom nitiske kommunalmän räknar professorer både i moral och rättslära, någon anstöt skulle gifvas åt moralen eller rätten; men sådana förhållanden existera ej inom alla städer. Det medgafs dock af en aktad, der bosatt talare, att det skulle vara skäl att göra något annat, än som redan skett, på det att hushållningssällskapen och landstingen måtte få den rätt, som dem tillkommer. Nämnde talare gick dock längre än jag; ty om jag ej missförstod honom, så ville han gifva hushållningssällskapen och landstingen någon andel i handelsvinsten. Jag vill ej att de skola hafva ett grand mera än hvad de hafva rätt till. Jag är emellertid nu ej i tillfälle att kunna uppgifva de kontroller, som jag tror vara möjliga; men då jag förmodar, att andra personer äro mera hemma i dessa mysterier, så får jag anhålla, att, för sakens närmare utredning, frågan måtte blifva återremitterad.

Grefve Wachtmeister, Hans: Det var med anledning af Herr von Kochs yttrande, som jag begärde ordet. Han önskade en återremiss af denna fråga, i syftning att få några kontroller bestämde, för att derigenom förekomma, att städerna skulle tillägna sig något af hvad som rätteligen bör tillkomma landstingen och hushållningssällskapen af försäljningsavgiften. För min del tror jag det vara omöjligt att åstadkomma andra kontroller än dem, som innehållas i Kongl. Kungörelsen den 17 Maj 1867, hvarigenom Konungens Befallningshafvande blifvit tillerkänd rätt att antaga eller förkasta de gjorda anbuden om bildande af bolag. Man kan naturligtvis ej fränkänna bolagen rätt till vinst på handeln, det tror jag vara alldeles klart; men icke kan man väl tillerkänna den kontrollerande

myndigheten att bestämma, huru stor denna vinst skall blifva. Att därför, såsom den föregående talaren ansåg, tillse att städerna ej tillägna sig något af de $\frac{2}{3}$ delar, som tillkomma landstingen och hushållningssällskapen, det kan väl ej den kontrollerande myndigheten göra. Handelsvinsten är nemligen beroende icke på kannetalet, som bolaget anses afyttra, utan på det pris, hvartill bränvinet realiseras, och detta är omöjligt för Konungens Befallningshafvande att bestämma. Deremot tror jag, att Konungens Befallningshafvande i allmänhet uppfattat såsom en pligt att, vid pröfningen af anbud, tillse, att hushållningssällskapens och landstingens rätt ej trädes för nära; åtminstone vet jag, att man inom Blekinge län sökt göra det. Skulle man nu vilja arrangera så, att Konungens Befallningshafvande skulle slippa en sådan pröfning, vore väl inga mer belättna dermed än just dessa myndigheter, hvilka ofta komma i en obehaglig ställning till städerna i följd af den nu gällande lagstiftningen. En talare nämnde äfven, att om ett bolag bestode af personer, hvilka hvar för sig ej skulle vara berättigade eller tjenliga att drifva sådan rörelse, skulle man ej kunna komma att låta dem i bolag bedrifva den; men jag tror, att Konungens Befallningshafvande just har rätt att jemväl med afseende på personernas tjenlighet antaga eller förkasta de bolag, som anmäla sig. För min del får jag yrka afslag på ifrågasvarande punkt.

Herr Tornerhjelm: Innan jag yttrar mig närmare om saken, ber jag få underrättelse derom, huruvida Medkammaren afgjort denna punkt, och om något officiellt meddelande om dess beslut kommit denna Kammare till handa.

I anledning häraf tillkännagaf undertecknad, att, enligt ett nyss ankommet intyg från Andra Kammarens sekreterare, nämnda Kammare afslagit allt hvad Bevillnings-Utskottet i förevarande Betänkande hemställt och föreslagit, endast med undantag af 41:sta, 46:te och 53:dje punkterna, hvilka bifallits, samt den 55:te punkten som återförvisats.

Herr Tornerhjelm: Sedan man nu erhållit upplysning, att Utskottets förslag nästan i sin helhet blifvit afslaget i Andra Kammaren, så kan jag ej finna, hvad denna diskussion tjänar till. Jag vill visserligen ej därför gå grannlagenheten för nära; men då så många viktiga ämnen återstå, så anser jag, att man borde vara rädd om tiden.

Hvad sjelfva frågan vidkommer, så har en representant från Blekinge stridt mot den orättvisa, som sker landsting och hushållningssällskap, att de ej skulle komma i åtnjutande af den andel, som dem med rätta tillkommer; och såsom representant för landsbygden är jag honom tacksam för hans omtanke i det afseendet, men jag fruktar, att en rättelse icke så lätt står att vinna genom lagstifningsåtgärder derom. En talare här till höger har yttrat, att, oaktadt frågan vore i Andra Kammaren afgjord, så borde man afs!å 2 mom. i 10 §:en af den gamla författningen; men jag hemställer hvad detta skulle tjena till, då ena Kammarens beslut i det afseendet ej komme

att medföra något resultat, hvarföre jag tror hela denna diskussion ej leda till något annat än att upptaga en dyrbar tid. Jag yrkar afslag.

Friherre Raab, Adam: Jag har begärt ordet, endast för att yttra mig i samma syftning som förra delen af Herr Tornerhjelm's anförande, eller att framställa en önskan, att man måtte taga i betraktande, att frågan redan är af andra Kammaren afgjord och således ej kan vid denna riksdag leda till något vidare resultat. Jag beklagar blott, att samme ärade talare ej, i konsekvens med förra delen af sitt yttrande, underlät att ingå i hufvudsakligt yttrande genom att uttala sig äfven rörande sjelfva saken.

Herr Faxe: Jag har ej hört något förslag hafva blifvit framställt till förändring af ifrågavarande §, så att derigenom skulle uppkomma något annat förhållande än det, som redan finnes, med undantag af det som Grefve Mörner gjorde, eller att man skulle stryka ut hela andra momentet i denna paragraf. Detta torde dock svårligen för sig, och skulle åtminstone ej vara i sedlighetens intresse. Jag tror fastmera att, med en riktig tillämpning af denna §, Konungens Befallningshafvande eger full pröfningsrätt, för att kunna tillse, det bolagen ej må skinna landstingen och hushållningssällskapen. Konungens Befallningshafvande är ej förbunden att antaga något anbud af bolag, utan om icke anbudet finnes antagligt antingen med afseende å bolagets tjenlighet eller den erbjudna afgiftens belopp, så kan Konungens Befallningshafvande helt enkelt afslå anbudet, och för min del har jag vidtagit denna åtgärd äfven förr, än den här omtalade ändringen år 1867 skedde i § 10. Att emellertid bolagen skola hafva någon vinst, är helt naturligt, då ingen lär påtaga sig ett så stort besvär utan motsvarande fördel. Kan man likväl ej nu uppgifva något antagligt förslag till förändring, hvartill skall då en återremiss tjena? För min del får jag, med afslag å Utskottets förslag, yrka, att 10 § i nu gällande författning måtte bibehållas oförändrad.

Herr Dickson, Charles: En missuppfattning af mitt föregående yttrande, hvartill en värd representant från Kronobergs län gjort sig förfallen, föranleder mig att ännu en gång yttra några ord. Han tycktes föreställa sig, att Göteborgs utskänkningsbolag icke skulle vara påfördt högre afgift än efter minimum af det kannetal, som får för stad bestämmas; men så är likväl ej förhållandet; ty samma afgift betalas nu som förut, och dessutom redovisas hela inkomsten till stadskassan. Äfven tycktes samme talare tro, att hushållningssällskapet och landstingen ej skulle få sin andel. Hvad landstinget beträffar, så veta vi, att författningen derom icke är tillämplig på Göteborg; och hvad angår hushållningssällskapet i Göteborgs och Bohus län, så får jag upplysa, att detta erhåller mera, än hvartill det författningensligt är berättigadt; ty det får ej allenast sin andel af sjelfva afgiften utan äfven andel i handelsvinsten.

Herr von Gegerfelt: Genom Andra Kammarens beslut har obestridligen frågan förfallit, och deraf följer, att den föreslagna återförvisningen ej skulle leda till något resultat; men deraf följer ej, att en diskussion, som afser gendrifning af de för återförvisningen anförda skäl, vore öfverflödig.

Genom det beslut, som fattades vid 1867 års riksdag, och hvarigenom Konungens Befallningshafvande erhållit rätt att pröfva de gjorda anbuden om bildande af bolag, med afseende å ej mindre bolagens tjenlighet, än äfven den erbjudna afgiftens belopp, torde, om detta stadgande behöriigen iakttages, de missbruk, som här blifvit framhållna, vara förekomna. En föregående talare har, såsom anmärkning mot nu gällande lag, framställt, att personer, som hvar för sig vore oberättigade till bränvinsminuterung och utskänkning skulle ega att såsom bolagsmän utöfva sådan rörelse. Härvid torde få erinras, att dylika bolag utöfva bränvinsförsäljningen för allmänt gagn och ej för enskild vinst och hafva således föga gemensamt med vanliga bränvinsförsäljare.

Då jag icke kan finna det ringaste skäl till en återförvisning, såsom ej ledande till något resultat, så får jag för min del yrka afslag å förevarande punkt.

Herr von Koch: Jag ber om ursäkt, att jag ånyo uppträder; men då detta sker endast för att rätta missuppfattningar af ett mitt föregående yttrande, så torde min ursäkt antagas. Då min granne på Blekings-bänken, till följd af det mindre tydliga sätt hvarpå jag kanske uttryckt mig, förmodar, att jag skulle vilja tillegna landstingen någon del af handelsvinsten, så får jag ytterligare förklara, att jag aldrig sagt detta. Han trodde äfven, att jag skulle vilja kasta all kontroll på Konungens Befallningshafvande; men ej heller detta har jag sagt. Sedermera har en annan talare, som jag tror är ordförande bland Helsingborgs stadsfullmäktige m. m., tackat mig därför, att jag i *landsorternas* intresse skulle yrkat på, att bränvinsbolag äfven skulle få bildas på landet. Jag afsäger mig denna tacksägelse, och får härmed förklara, att jag tvärtom sagt, att jag ej önskar att få några bolag på landet.

Herr Caspersson: Jag har begärt ordet i anledning af Grefve Mörners yrkande, att andra momentet af 10 § i Kongl. Förordningen angående bränvinstillverkning måtte upphävas. Jag har blifvit föranledd dertill, emedan den ursprungliga lydelsen af detta lagrum, sådant den förefinnes i Kongl. Förordningen den 26 Oktober 1866, är upphäfdt genom Kongl. Kungörelsen den 17 Maj 1867, hvarigenom stadgades, att, om i stad fråga uppstår om bildande af bolag, så må magistraten genom utfärdande af offentlig kungörelse inom viss utsatt tid infordra skriftliga anbud, hvarefter, och sedan dessa blifvit af magistraten granskade, samt stadsfullmäktige eller allmän rådstuga blifvit i frågan hörde, handlingarne insändas till Konungens Befallningshafvande, "som med afseende å ej mindre bolagens tjenlighet än äfven den erbjudna afgiftens belopp samt förhållandet mellan nämnda afgift och det kannetal bränvin bolaget anses kunna

afyttra, eger anbuden antaga eller förkasta.“ Genom detta stadgande, som är infördt i nu gällande förordning, är redan införd en slags auktion, och det beror således nu mera icke på kommunalmyndigheternas godtycke, att, utan afseende å andra anbud, åt bolag upplåta bränvinsförsäljningen. Härigenom anser jag landstingets och hushållningssällskapens rätt tillräckligt betryggad, hvarföre jag för min del ej kan biträda Herr Grefvens yrkande, och då Andra Kammaren redan fattat sitt beslut, så lär väl frågan om en förändring i alla fall ej leda till något resultat.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels återremiss af den förevarande punkten; dels af Grefve Mörner, Carl Göran, att Kammaren skulle på det sätt afslå Utskottets hemställan, att 1:sta momentet af den ifrågavarande §:n förklarades böra i författningen qvarstå; och dels slutligen att Utskottets hemställan skulle afslås och den ifrågavarande §:n bibehållas oförändrad.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på återremiss af punkten, hvarvid svarades många nej jemte några ja, sedermera proposition på Grefve Mörners yrkande, då svaren utföllo med många nej jemte ett eller annat ja, och slutligen proposition på afslag å punkten och bibehållande af den ifrågavarande §:n oförändrad, hvilken proposition besvarades med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

46:te punkten.

Herr von Koch: Jag nödgas ytterligare besvara Kammaren med några ord till försvar för min motion, så mycket mera som jag blifvit beskyld för något, som jag visst icke vill föranleda, nemligen ett ingrepp i eganderätten. Utskottet har ansett den gästgifveri å landet medgifna rätt att hålla krog såsom ett ständigt privilegium, och att afskaffandet deraf, ehuru eljest nyttigt och godt, skulle utgöra ett ingrepp i eganderätten. Det är emot denna argumentation, som jag velat nedlägga min protest. Jag tror mig i tillfälle att visa, att Utskottet här begått ett fullkomligt misstag, och att det privilegium, Utskottet ansett gästgifverierna ega, ingalunda eger rum; men då jag redan flera gånger i dag besvarat Kammaren, så vill jag nu icke tala vidare härom.

Grefve Wachtmeister, Hans: Jag anhåller att endast i korthet få förena mig med Herr von Koch, öfvertygad som jag är, att en förändring af det privilegium, som gästgifverierna ega till utskänkning, till personelt på intet vis skulle utgöra något ingrepp i eganderätten. Man vet, att hela gästgifverirörelsen mycket lätt kan genom beslut af kommunalmyndigheten och Konungens Befallningshafvande upphävas, och då är naturligtvis också utskänkningen upphäfd.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

47:de, 49:de, 50:de, 51:sta och 52:dra punkterna jemte dertill hörande delar af författningsförslaget.

Afslogos och motsvarande föreskrifter i nu gällande förordning bibehöllos oförändrade.

53:dje punkten.

Bifölls.

54:de punkten.

Utskottets förslag afslogs.

Härefter yttrade Herr Grefven och Talmannen, att, i enlighet med Kammarrens beslut rörande sättet för detta Betänkandes fördragning, de uppskjutna frågorna om beloppet af den i 1:sta och 17:de punkterna föreslagna sammanlagda bränvinstillverknings- och bränvinsförsäljningsafgiften samt om den i 3:dje, 4:de och 5:te punkterna föreslagna procentsiffra nu borde företagas till afgörande; men som dessa frågor till följd af Kammarrens förut fattade beslut förfallit, återstode nu endast att afgöra frågan om bränvinstillverkningsafgiftens belopp, eller den del af 17 § i nu gällande förordning om bränvinstillverkning, som rör detta belopp.

Härefter föredrogs

17 §:n i nu gällande förordning om bränvinstillverkning, för så vidt den rör bränvinstillverkningsafgiftens belopp.

Herr Bennich: Utskottet har genom sitt framlagda förslag ifråga om bränvinstillverkning och försäljning ansett sig hafva besvarat Kongl. Maj:ts Proposition om förhöjd beskattning på bränvinstillverkningen och derföre icke ingått i särskild pröfning af Kongl. Maj:ts förslag härutinnan. Efter den utgång Utskottets förslag rönt, kan emellertid svaret å den Kongl. Propositionen ej anses tillfyllest; och då, efter hvad upplyst är, Andra Kammarren redan återremitterat frågan om skattebeloppet, tillåter jag mig hemställa, att äfven denna Kammare måtte fatta samma beslut.

Herr Wallenberg: Jag anser mig böra nämna, att i de kalkyler, som blifvit uppgjorda inom Stats-Utskottet, man beräknat, att bränvinsskatten skulle bestämmas till 70 öre. Sannolikt komma äfven kalkyler att framläggas, som icke afse att höja bevillningen, och detta utan att behöfva upplåna mera än 8 millioner. Nu kan jag för min del icke gilla den åsigt, att bevillningen icke skulle höjas, då man, såsom fallet varit vid denna riksdag, lefvat så mycket på "besparingar", men i allt fall bör efter min uppfattning den utvägen, att höja bränvinsskatten icke tillgripas förr än efter det bevillningen blifvit förhöjd, och om det är tvifvelaktigt huruvida Riksdagen vill höja

den sednare, torde ännu större tvekan förefinnas hos Riksdagen att höja den förra.

Jag anhåller således om proposition derå, att Kammaren måtte besluta skattens bestämmande till 70 öre.

Grefve af Ugglas: Den förste värde talaren har fäst upp märksamheten derpå, att sedan Kammaren underkänt Utskottets förslag i öfrigt vore den Kongl. Propositionen i frågan om bränvinskattens belopp icke besvarad. Jag hemställer därför till Herr Grefven och Talmannen, om icke 55:te punkten borde företagas samtidigt med den nu föredragna och anhåller att, derest denna framställning bifalles, vidare få yttra mig.

Sedan Kammaren, uppå gjord proposition härtill lemnat bifall, föredrogs

55:te punkten i Utskottets Betänkande.

Grefve af Ugglas: Onekligen hade Utskottet rätt, då det, utgående från den förutsättning att dess förslag i öfrigt skulle bifallas, ansåg Kongl. Maj:ts Proposition om förhöjning af tillverkningsafgiften vara besvarad. Denna förutsättning har emellertid icke blifvit verklighet, och vid sådant förhållande anhåller jag att frågan om skattebeloppet äfvensom 55:te punkten måtte till Utskottet återremitteras, såsom redan, enligt hvad här blifvit upplyst, skett inom Andra Kammaren.

Friherre Funck: Jemte det jag ber att få instämma med Grefve af Ugglas, anser jag mig med anledning af ett yttrande af en ledamot af Stats-Utskottet böra nämna, att Utskottet väl antagit, att skatten icke skulle höjas, men tillika beräknat, att kannetalet skulle ökas utöfver hvad Kongl. Maj:t i sin Proposition ansett. Jag tror, att dessa omständigheter hänga ganska nära tillsammans, och en utredning derom torde lämpligast åstadkommas genom återremiss.

Friherre af Ugglas: Äfven jag ber att få instämma i det af Grefve af Ugglas framställda yrkandet. Såsom Herrarna torde erinra sig, åsyftar Kongl. Maj:ts förslag om bränvinsskattens höjande till 80 öre allenast det, att Statens inkomst af denna skatt måtte komma att bibehållas ungefärligen vid sitt närvarande belopp. Om således tillverkningsbeloppet ansetts kunna beräknas för år 1871 till samma belopp som för närvarande, hade någon förhöjning icke blifvit ifrågasatt, men Kongl. Maj:t har utgått från den åsigt, att en minskning i tillverkningsbeloppet vore att emotse, och derpå grundade sig propositionen om skattesiffrans höjande. Innan nu Bevillnings-Utskottet och sedermera Riksdagen i behörig ordning pröfvat denna fråga, eller frågan om själfva tillverkningsbeloppet, torde det vara för tidigt att afgöra frågan om skatten, och då dessutom Bevillnings-Utskottets hemställan i den nu föredragna punkten grundar sig på en förutsättning, som icke

inträffat, eller att Utskottets förslag i öfrigt skulle vinna bifall, torde en återremiss lämpligen bära ega rum.

Herr Wallenberg: Sedan 55:te punkten nu blifvit föredragen i sammanhang med det föregående momentet, har jag naturligtvis icke svårt att afstå från mitt yrkande att Kammaren nu skulle fatta bestämdt beslut.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, framställdes proposition derå, att frågan om bränvinstillverkningsafgiftens belopp och 55:te punkten i Betänkandet skulle till Bevillnings-Utskottet återförvisas, hvartill svarades ja.

Jemlikt Kammarens förut fattade beslut föredrogs nu Särskilda Utskottets den 21 och 23 dennes bordlagda Betänkande N:o 1, i anledning af Herr F. Ad:son Palanders motion om reorganisation af rikets sjöförsvär m. m.

Härvid anmälde sig och yttrade:

Grefve Hamilton, Henning: Som Kammarens ledamöter vid genomläsande af Utskottets Betänkande torde hafva funnit, innehåller momentet a i första punkten under afdelningen litt. b det väsendtligaste af hvad Utskottet uttalat. Då detta moment tillika utgör grunden för en del af de öfriga punkterna och särskildt för första punkten under afdelningen litt. a, tager jag mig friheten hos Herr Grefven och Talmannen anhålla, att detsamma måtte först föredragas.

Efter förmälan att Grefve Hamilton hade föreslagit, att förevarande Betänkande skulle punktvis företagas till afgörande, med iakttagande deraf, att mom. a i 1:sta punkten under afdelningen litt. B först förekomme till pröfning; hemställde Herr Grefven och Talmannen, huruvida Kammaren härtill lemnade bifall.

Ropades ja.

Till följd häraf föredrogs nu:

Mom. a i 1:sta punkten under afdelningen Litt. B.

Herr Hazelius: Redan i den omständigheten, att det icke är mera än några få år sedan vår flotta undergick en genomgripande förändring, finner jag tillräckligt skäl att afstyrka den föreslagna skrifvelsen. Dertill kommer, att bestämmandet af tjenstgöringsskyldigheten inom en kår är en sådan fråga, som tillhör endast den verkställande makten, och då nu här icke är fråga om någon förändring i flottans organisation utan endast om ett bestämmande af huru tjenstgöringen

göringen bör fördelas emellan flottan och skärgårdsartilleriet, anser jag höfligheten fordra, att man öfverlemnar åt Regeringen att härutinnan besluta. Till det af Utskottet afgifna betänkandet tror jag man har särskild anledning att hysa misstroende, då man finner, att Utskottets sex militära ledamöter reserverat sig emot Utskottets beslut.

På dessa i korthet antydda skäl anhåller jag om afslag å Utskottets hemställan.

Herr Montgomery-Cederhielm: Jag vill ej besvära Kammarerna med något anförande i denna fråga, då så många sakkunnige ledamöter finnas å detta rum, hvilka säkerligen ej skola underlåta att bidraga till ämnets belysning och utredning, utan anhåller endast, att Grefve von Platens reservation måtte blifva uppläst från och med orden: "utan att i allmänhet gilla motionärens syften".

Sedan den begärda uppläsningen egt rum, uppropades och yttrade:

Herr Wallenberg: Den ifrågakommande punkten innefattar den vigtiga frågan, huruvida man bör godkänna den så kallade skilsmessan mellan flottan och kustförsvaret eller icke. Jag ber att få gå något tillbaka i tiden, för att med några ord antyda, hvilka förändringar tänkesätten rörande denna fråga undergått under loppet af en mans-ålder. Då flottorna år 1824 sammanslogos, väckte detta stor ovilja, hvilken fortfor under en lång följd af år; men då ingendera af flottornas personal hade något att göra, utan fick sysselsätta sig bäst den kunde, bortdog det obehagliga intrycket så småningom. Jag säger, att de icke hade något att göra; ty om man betraktar flottans budget under åren 1824—1840, skall man finna huru ytterligt anspråkslös den var. Inga penningar funnos att bygga för och icke heller några för manskapets öfvande. Man konserverade derföre, så långt möjligt var, den befintliga materielen, och de gamla fartygen uppmalades så att de sågo nya ut, men i sjelfva verket voro de icke annat än "hvitmenade grifver". Man gick så långt i konservatism, att man vägrade att låta verkställa undersökning om en så vigtig sak som artilleriets beskaffenhet. Då sprang lyckligtvis en kanon på ett exercisfartyg. Den vållade visserligen flera människors död, men detta får endast betraktas som ett offer på fosterlandets altare, ty derigenom kom man underfund med, att det icke gick an att hafva flottans förråd fyllda med obrukbara kanoner, och följden blef att en grundlig besigtning företogs och $\frac{1}{3}$ af hela kanonförrådet förpassades till ett styckebruk och söndersägades. Det är att märka, att dessa kanoner varit i bruk allt sedan 1780-talet. Personalen var ungefär i samma skick som materielen. Visserligen funnos vid flottan många utmärkta män, hvilka i sin ungdom aflagt vackra prof på tapperhet och sjömansduglighet, men det är klart, att sedan en sjöman gått vid pass 30 år i land, han icke är lämplig att fylla platser, långt mera ansvarsfulla än de underordnade befättningar, dem han i sin ungdom innehåft ombord på ett fartyg. Så fortgick det till år 1850, då förslag till skilsmessa i materielen framlades. Detta förslag, som lyckligtvis blef

afslaget, gick ut på att segelflottan skulle blifva minskad men roddflottan ökad. De stora framsteg, som blifvit gjorda med afseende å ångans användande såsom drifkraft, voro redan då tillräckligt kända, för att man skulle inse nödvändigheten att hafva krigsfartygen utrustade med ångkraft. Emellertid utvecklade sig händelserna i andra länder, och kriget i Svarta hafvet och synnerligast det Amerikanska ådagalade nödvändigheten att ega bepanrade fartyg. Man har påstått, att vi i närvarande stund icke ega någon flotta. Jag tror, att detta påstående icke är fullt sanningsenligt, ty om man jemför den flotta, vi nu ega, med hvad vi tillföre i den vägen haft, skall man säkerligen finna, att vår nuvarande flotta är betydligt starkare än den någonsin förr varit. Det är visserligen sannt, att vi hafva en liten, kanske alltför liten, flotta, men det vi ega är tidsenligt och förhoppning finnes att flera nya fartyg skola byggas.

Hvad personalen beträffar, undergick den på sätt och vis en skilsmessa redan innan örlogs- och skärgårdsflottorna skiljdes åt, och denna skilsmessa var, enligt min åsigt, högst olycklig. Jag menar personalens skiljande från handelssjöfarten. I min ungdom var det vanligt, att de officerare, som icke behöfdes på stationerna, fingo söka sig sysselsättning på handelsfartyg. En stor del af våra största ångbåtar fördes den tiden af sjöofficerare, och man ansåg detta förhållande särdeles nyttigt, emedan de derigenom fingo tillfälle att lära känna våra kuster. Emellertid förändrade sig denna åsigt, och man trodde sig hafva funnit, att det myckna permitterandet icke var nyttigt för det "militäriska", som borde framför allt finnas hos en officer. Följden blef den så kallade "permissionsordern", hvilken jag för min del anser vara den olyckligaste order, som någonsin utgått från Sjöforsvars-departementet. Genom denna order bestämdes, att permission ej kunde erhållas annat än efter mellantider af vissa års tjänstgöring på station. Följden blef, att till exempel en officer, som begärt permission för att i Frankrike söka taga närmare kännedom om dess örlogsstationer och hamnar, blef vägrad den, emedan han icke legat länge nog på station. I samma riktning fortgick man, hvarföre de, som förfogade öfver handelsflottan, icke längre ansågo sig kunna använda officerare af örlogsflottan. Denna permissionsorder gaf således anledning till en skilsmessa mellan handels- och örlogsflottorna, och flottans officerare blefvo satta ur tillfälle att såsom befälhafvare på handelsfartyg utbilda sig i sjömannayrket, men måste i stället förnöta sin tid på stationerna. Enligt min tanke bör stationstjänstgöringen begränsas så mycket möjligt är, och frihet lemnas sjöofficerare, att, när de ej äro kommenderade, vistas hvar som helst. Så tillgår det i England.

Hvad den sednaste delningen af vår flotta beträffar, har jag aldrig varit någon beundrare af den och är det ej heller nu. Jag hyser nemligen den åsigt, att om jag har att disponera öfver ett antal personer och fördelar dem i mindre afdelningar, inskränkes härigenom den valfrihet, jag förut egde i afseende på deras användande. Att äfven i den trångaste skärgård sjömannaduglighet är nyttig, torde ingen kunna förneka. Emellertid råder för närvarande såväl inom de båda corpserna som hos allmänheten missnöje öfver delningen. Äfven jag

måste beklaga de åtgärder, som på sista tiden blifvit af Regeringen vidtagna i afseende på flottan, och mest af allt beklagar jag, att sjökrigsportföljen öfverlemnades till en person, som saknade fackkännedom och hvars emottagande af detta departement icke hade någon annan förklaringsgrund, än att han på den platsen önskade afvakta pensionsåldern. Statsråds-platserna böra icke vara några sinekurer. Det omnämnda förhållandet tillhör emellertid en passerad tid, och jag hoppas, att, då försöket varit så lärorikt, det icke skall förnyas.

Den af Herr Palander afgifna motionen kom onekligen i en högst oläglig stund, ty vid samma tid erhöilo vi en ny Chef för Sjöförsvars-departementet. Jag motsatte mig derföre, så mycket jag förmodde, tillsättandet af det Särskilda Utskottet, och jag är fortfarande af den tanke, att innevarande Riksdag icke bör vidtaga någon åtgärd, utan gifva den nya Sjöministern tid att sätta sig in i förhållandena. Vi kunna då hoppas att till en kommande riksdag få höra hans åsikter.

På de skäl, jag anført, anhåller jag om afslag på den nu föredragna punkten, utan att derföre detta afslag må anses innebära ett godkännande af de inom sjöförsvaret rådande förhållanden.

Grefve Posse: Ehuru jag icke är sakkunnig i den under behandling varande frågan, anser jag dock böra yttra några ord.

I allmänhet torde erfarenheten noggsamt hafva lärt, att experiment äro ganska dyra, och att det derföre är skäl att anställa så få dylika som möjligt. Det synes mig ock som om, derest man antog Utskottets förslag och inginge till Kongl. Maj:t med en skrifvelse i ett bestämdt syfte, så skulle, om Kongl. Maj:t fäste afseende vid skrifvelsen, foljden blifva ett nytt experimenterande, oaktadt det endast är några få år sedan det sednaste experimentet vidtog. Ur denna synpunkt tror jag det vore klokast att instämma med Herrar Wallenberg och Ekman i yrkandet om afslag. Dertill torde finnas så mycket mer skäl, som ingenting torde vara ovissare än det, hvilket slag af sjöförsvär är det bästa. Ena dagen säges, att monitorerna äro bäst, andra dagen åter säges, att de icke kunna göras nog starka för att motstå de nya kanonerna, och man hör till och med den åsigt, att det nya systemet, att man skall leka "kura gömma" på sjön, icke är lämpligt, utan att man skall gifva sig ut på öppna hafvet för att der leverera drabningen. För min del anser jag, att det är så svårt att i denna fråga fatta en själfständig åsigt, att det med rätta måste anses något obetänksamt, om Riksdagen nu, bindande vid sin fot en viss åsigt, inginge till Regeringen med ett bestämdt förklarande af sin önskan att erhålla en eller annan bestämd organisation. Jag tror, att Regeringen då med fog kunde gifva till svar: att "den saken begriper ni icke"; och af dessa och andra skäl förenar jag mig med dem, som yrka afslag.

Grefve Hamilton: Att dömma af de yttranden, som hittills blifvit i Kammaren afgifna, synes det icke mycket löna mödan att försvara Utskottets Betänkande, enär alla föregående talare yrkat afslag å den nu föredragna punkten, som utan tvifvel är den vigtigaste.

Då emellertid Kammaren ansett nödigt att tillsätta ett Särskildt Utskott för ärendets behandling, hvilket antyder en mening att det samma fordrade åtminstone en undersökning, och Kammaren vidare behagat insätta mig såsom ledamot i detta Utskott, har jag icke blott ansett såsom en skyldighet att, så vidt det varit mig möjligt, söka intränga i ett för mig förut temligen främmande ämne, utan ock att införa Kammaren redogöra för de åsikter, hvartill jag derunder kommit.

Man har här till en början underställt Kammarens pröfning en fråga, som äfven af tvänne reservanter blifvit vidrörd, och hvilken är af väsendtlig vikt, nemligen huruvida det kan vara lämpligt att Riksdagen i en fråga, — hvaröfver för endast fyra år sedan fattades ett beslut, hvilket Riksdagen, såsom en talare yttrade, genom anslags beviljande skulle hafva godkänt, — nu besvärar Kongl. Maj:t med en skrifvelse, som afser att åstadkomma förändring af ett så nytt förhållande. I sammanhang härmed har man äfven dragit i tvifvel eller rent af bestridt Riksdagens befogenhet att befatta sig med sådana frågor, som den förevarande. Det torde således vara nödigt att undersöka, i hvad mån representationen lemnat bifall till flottans nuvarande organisation, och om det kan anses såsom en inkonsequens af Riksdagen, om den till Kongl. Maj:t aflät en skrifvelse i det syfte, Utskottet föreslagit.

Såsom bekant, innehöll Kongl. Maj:ts Proposition angående statsverkets tillstånd och behof vid 1862—1863 årens riksdag, uti det vidfogade Statsråds-protokollet, en antydan om den förändring af flottans organisation, som sedan blef vidtagen; men i sjelfva Propositionen förekom icke någon framställning om godkännande af samma förändring, utan endast en hemställan, att anslaget till exercis med flottans bemanning måtte ökas från 360,000 till 480,000 R:dr, af hvilken anslagssumma 110,000 R:dr skulle afsättas för det inre sjöförsvarets behof. Något särskildt inre sjöförsvär fanns då icke ännu organiseradt, utan låg blott i planen. Vid behandlingen af denna fråga ansåg Ridderskapet och Adeln, likasom Presteståndet, sig icke böra ingå i bedömande af sättet för det åskade anslagets användande, utan stälde hela beloppet till Kongl. Maj:ts disposition, hvaremot Borgare- och Bonde-stånden biföllo Kongl. Maj:ts Proposition, och i förstärkt Stats-Utskott blef denna mening gällande.

Vid den derpå följande 1865—1866 årens riksdag gjordes icke heller någon framställning till Rikets Ständer om godkännande af flottans nya organisation, af det giltiga skäl, att Kongl. Maj:t redan begagnat sin grundlagsenliga rätt att deröfver besluta. Kongl. Maj:t åskade endast, att det ditills varande anslaget till flottans personal måtte få oförändradt utgå och användas till det venne corpser, i hvilka Kongl. Maj:ts flotta skulle enligt den nya organisationen fördelas. Detta bifölls af Borgare- och Bonde-stånden utan anmärkning och af Presteståndet med förklaring, att Ståndet, utan att ingå i någon pröfning af den nya organisationen beviljade det åskade anslaget. Ridderskapet och Adeln biföll också, att anslaget måtte oförändradt utgå, men beslöt att hos Kongl. Maj:t anhålla om uppskof med nämnda organisations verkställande. Detta beslut förföll, enär Ridderskapet

och Adeln om detsamma var ensam, hvarefter Kongl. Maj:ts Proposition äfven denna gång genom votering i förstärkt Stats-Utskott godkändes. Detta är allt hvad i saken hos Riksdagen förekommit. Man kan således med fog säga, att representationen icke lagt något hinder i vägen för flottans delning; men det var så långt ifrån, att Regeringen hade någon afsigt att underställa frågan derom Rikets Ständers pröfning, att då en ledamot af Ridderskapet och Adeln tog sig friheten att vid föredragningen af Kongl. Maj:ts Proposition framställa några anmärkningar i ämnet, Chefen för Sjöförsvars-departementet svarade, att tiden till anmärkningars framställande var förbi. "Grunderna för ombildning af Sveriges sjöförsvar", hade, såsom han yttrade sig, redan i slutet af Juni blifvit genom tryck till allmänhetens kännedom befordrade, hvaremot ärendet icke förr än den 16 September inför Kongl. Maj:t förekommit till afgörande. Under tiden hade således godt tillfälle varit lemnadt till anmärkningars framställande. Man måste följaktligen antaga, att det, enligt Departementschefens förmenande, var allmänheten som borde granskat hans "Grunder." hvaremot Rikets Ständer ej vidare hade annat att göra, än bevilja anslag. Till ytterligare stöd för sin åsigt, att Rikets Ständers samtycke i organisationsfrågor vore obehöfligt, anförde han uti ett följande plenum "den fullständiga omstöpning, flottorna undergingo genom Kongl. Maj:ts beslut af den 2 November 1824", äfvensom de förändringar, som i denna organisation, åren 1841 och 1845 blefvo vidtagna. Det vore således enligt min tanke icke någon inkonsequens eller ett frånträdande af ett fattadt beslut, om Riksdagen nu uttryckte en annan åsigt än den, som gjort sig gällande i 1865 års organisations-förslag.

Hvad åter beträffar befogenheten och lämpligheten deraf, att Riksdagen ingår till Kongl. Maj:t med skrivelser af sådan beskaffenhet, som den af Utskottet föreslagna, så medgifver jag, att om här, såsom en talare yttrade, vore fråga om corpsernas tjänstgörings-skyldighet, vore det visserligen högst olämpligt, att Riksdagen befattade sig med ett ämne, öfver hvilket Kongl. Maj:t ensam har att i kommandoväg besluta. Här är emellertid fråga om något helt annat, nemligen om corpsernas organisation, deras *tillvaro* såsom särskilda corpser, och i detta ämne tror jag, att Riksdagen har så mycket större skäl att, så vidt Utskottets förslag finnes riktigt, till Kongl. Maj:t ingå med en underdånig framställning, som det icke är antagligt, att Kongl. Maj:t, efter att för så kort tid sedan hafva fattat beslut, nu skulle ändra den knappt fullbordade organisationen, utan någon från Riksdagens sida gifven anledning. Det är visserligen sant, att Sjöförsvars-departementet, sedan Kongl. Maj:ts beslut fattades, två gånger ombytt chefer, och att den nuvarande innehafvaren af embetet kan hafva åsigt stridande mot företrädarnes; men man måste erkänna, att en ny Departements-chef, särdeles om han förut icke tillhört vapnet, kan hafva åtskilliga betänkligheter vid att föreslå dess ombildning, åtminstone så vida han icke har ett stöd i representationens uttalade åsigt. Det är också endast ett sådant stöd Riksdagen kan lemna, då den icke för egen del i ämnet fattar något

beslut, utan blott underställer frågan Kongl. Maj:ts pröfning på grund af de åsichter, som gjort sig gällande.

Om jag möjligen härmed kunnat ådagalägga befogenheten af Utskottets framställning, öfvergår jag nu till frågan, huruvida Utskottets förslag i och för sig må vara lämpligt.

På sätt Utskottet i sitt Betänkande yttrar, innebar det af Kongl. Maj:t år 1865 fattade beslut tvänne skilda åtgärder, nemligen en minskning af befålets antal vid sjöförsvaret och Kongl. Maj:ts flottas delning i tvenne corpser, den ena kallad Kongl. flottan, den andra Kongl. skärgårds-artilleriet. Grunden för denna delning var i sjelfva verket från början sväfvande och gränsen mellan de båda corpsernas verksamhet obestämd. Om man läser de så kallade "Grunderna", hvilka voro uppgjorda af Chefen för Sjöförsvars-departementet och till trycket befordrades, finnas deri visserligen antydningar om en verklig skilnad mellan vapnen, men det dröjde icke länge förr än det visade sig, att det åtminstone var ovisst, hvori denna skilnad skulle komma att bestå. Detta yppade sig redan vid 1865—1866 års riksdag, då frågan kom under öfverläggning inom Riksstånden. Man föreställde sig nemligen från början, att skärgårds-artilleriet var ett sjövapen, som i afseende på sin verksamhet, mera närmar sig flottan än arméen, då befålet genast skulle öfvertagas af officerare vid Kongl. Maj:ts flotta, hvilka fortfarande skulle föra en del af kronans fartyg och derföre behöfde en icke obetydlig grad af sjömanskap. Under öfverläggningarne förekommo emellertid åtskilliga meddelanden af Chefen för Sjöförsvars-departementet, som gäfvö anledning förmoda, att hans ursprungliga mening blifvit oriktigt uppfattad. Sålunda yttrade han: att skärgårds-artilleriet skulle blifva ett landstignings-artilleri, som komme att öfvas med härför lämplig materiel; att det skulle användas till utläggning af stängsellinier, sprängminor m. m.; att ångkanonsluparne blifvit tilldelade det yttre sjöförsvaret, emedan dylika fartyg borde föras af sjömän och icke af dem, för hvilka Departementschefen ansåg sjömanskap *icke* vara behöfligt; att skärgårds-artilleriet "i sin helhet ligger mycket närmare arméen än flottan", och "att den bildning, som vår armé nu eger, skall göra det lätt för dess officerare att öfvergå till skärgårds-artilleriet." Här af drog jag, och många med mig den slutsats, att en verklig skilnad fanns emellan flottan och skärgårds-artilleriet, så att flottan skulle hafva till uppgift att föra Statens krigsfartyg och utgöra vårt egentliga *sjöförsvaret*, hvaremot skärgårds-artilleriet, egnadt åt *kust- och skärgårdsförsvaret*, så vidt detta kunde utan sjömanskap bestridas, skulle blifva ett artilleri, hvilket, jemte det att det hade de insigter, som af hvarje artilleri måste fordras, dessutom skulle sysselsätta sig med mineväsendet, stängselliniers utläggande och allt sådant, som tillhör positions-försvaret i skärgården. Detta är ock hvad som innehålles i Utskottets förslag, hvilket synes mig fullkomligt öfverensstämma med Departementschefens år 1865 på riddarhuset afgifna och här af mig åberopade yttranden.

Vill man nu bedöma sjövapnens organisation, sådan densamma utvecklats, för att tillse om äfven den innebär giltiga skäl för flot-

tans delning, kan detta ske dels med afseende på materielen, och dels med hänseende till personalen.

Hvad först angår materielen, så har Utskottet från Kongl. Sjöförsvars-departementet begärt och erhållit tvenne tabeller, som finnas Betänkandet vidfogade och innehålla uppgift öfver våra krigstjänstbara fartyg. Af den första tabellen, innefattande uppgift öfver krigstjänstbara fartyg tillhörande Kongl. flottan, inhämtas, att dessa i första rummet utgöras af fyra monitorer, bland hvilka tre äro färdiga och en under byggnad. Frågar man då, hvarföre dessa fartyg tillhöra Kongl. flottan, får man det ganska antagliga skäl, att det för en monitors förande onekligen erfordras sjömanskap, men efterfrågar man vidare hvar monitorerna äro ännade att uppträda i strid, då förekommer, att de, på sätt nuvarande Chefen för Sjöförsvars-departementet intygat, befinnas lämpliga endast för strid i skärgården, emedan de icke kunna i öppna sjön möta nutidens kraftigaste krigsfartyg. Kongl. flottans väsendthigaste stridsfartyg kunna således icke till strid användas på annat område än det, som är anvisadt skärgårds-artilleriet.

Vidare uppräknas uti tabellen Litt. A en fregatt och tre korvetter, hvilka ostridigt måste tillhöra Kongl. flottan, men derefter följa tre kanonbåtar och ett ångfartyg, och om de förra eller kanonbåtarna torde något vara att säga. Enligt tabellen Litt. B. har nemligen skärgårds-artilleriet icke mindre än sju dylika båtar af alldeles samma konstruktion, som Kongl. flottans tre stycken. Detta synes mig visa, att, då det ej kan fordras andra insigter eller större sjömanskap att föra flottans kanonbåtar än skärgårds-artilleriets. Denna del af materielen icke kunnat gifva anledning till sjövapnets delning. Icke heller kan detta vara förhållandet med ångfartyget "Valkyrian", då skärgårds-artilleriets officerare också hafva tvenne, om också något mindre ångfartyg att föra. Slutligen har skärgårds-artilleriet tvänne pansarbåtar, till hvilka någon motsvarighet ej finnes inom flottans materiel, men hvilka dock utan tvifvel kunna föras af dess befäl. Någon annan anledning till sjövapnets delning finnes således icke i materielen, än fregatten och de tre korvetterna, hvilka sannolikt icke i en framtid skulle kunna ställas under skärgårds-artilleriets befäl; men huruvida det verkligen är skäl att hafva en särskild talrik officers-corps för fyra fartyg, helst då någon tids tjänstgöring på dem skulle vara en särdeles behöflig skola äfven för skärgårds-artilleriets officerare, lemnar jag åt Kammaren att bedöma.

Om det emellertid medgifves, att materielens närvarande beskaffenhet icke fordrar tvänne skilda corps, är det likväl möjligt, säger man, att sjövapnet utvecklar sig i en sådan riktning, att de framdeles blifva behöfliga. Möjligheten häraf vågar jag icke bestrida, men sannolikheten synes mig icke stor; tvärtom synes mig anledningar finnas till ett motsatt antagande. Det är klart, att i den mån ångan allt mer blifver krigsfartygens hufvudsakliga drifkraft, och de kraftigaste kanoner blifva för alla sådana fartyg nödiga, blifver skillnaden emellan de insigter, som fordras hos befålet på fartyg af det ena eller andra slaget mindre och mindre. Den kan då endast betingas deraf, att det ena vapnets fartyg vore större än det andras,

men i detta hänseende tror jag icke, att man har anledning förmoda, att de båda vapnen komma att aflägsna sig från hvarandra, snarare tvärtom. Jag grundar detta derpå, att man allt mera insett behovet af en större hastighet hos våra skärgårdsfartyg, hvilket fordrar kraftigare maskiner och således större dimensioner, hvaremot någon sådan anledning att öka storleken af flottans fartyg icke förefinnes.

Hvad åter beträffar personalen, veta vi, att för närvarande största delen af skärgårdsartilleriets officerare tillhört Kongl. Maj:ts flotta och således icke sakna sjömanskap, utan tvärtom på grund af sina der förvärfvade insigter kunna användas och under den sista tiden jemväl blifvit använde till sådan tjänstgöring, som till följd af delningen naturligen borde tillhöra Kongl. flottan. Undervisningen är för båda vapnens officerare enligt sakens natur från början lika, och den skiljaktighet, som eger rum i fordringarne till första officersgraden, torde, enligt hvad man sagt mig, komma att försvinna. Förmågan att föra ångfartyg och artillerikunskap äro för båda behöfliga, och hos ingendera lärer obekantskap med våra farvatten få förut-sättas. Den enda verkliga skilnad, som genom delningen inträdt, är således, att skärgårdsartilleriets officerare blifvit beröfvade möjligheten att under sin tjänstgöring förvärfva de sjömannainsigter, som endast under längre sjöexpeditioner kunna vinnas, och om detta i framtiden kan lända till vapnets gagn, torde med skäl få dragas i tvifvel.

Jag tror mig härmed i korthet hafva visat, att man hvarken i materielen eller hos personalen kan finna en giltig grund för *sjörapnets* nuvarande delning. Deremot har Utskottet i sitt betänkande sökt uppgifva en annan grund, etter hvilken *kust- och skärgårdsförsvaret* möjligen kunde med större skäl delas. Detta försvar kan nemligen utföras dels genom fartyg, dels från land, och det sednare har erhållit en ökad vikt genom den hastighet, hvarmed en fiendtlig flotta numera kan förflytta sig till våra kuster. I följd häraf måste nemligen försvaret af vissa viktiga punkter vara på förhand förberedt och utföras af ett der uppställt artilleri, emedan vi icke kunna hoppas att under en lång följd af år få ett flytande artilleri nog talrikt att skydda alla de punkter, der ett anfall är att förvänta. Ett skärgårds-positions-artilleri vore härtill så mycket mera önskvärdt, som arméens artilleri i sjelfva verket är otillräckligt för sitt eget ändamål, och omöjligen vid utbrottet af ett krig skulle kunna lemna hvarken befäl eller manskap till kustens och skärgårdens särskilda försvar. Till en för detta ändamål bildad corps skulle man äfven kunna öfverlemna sjömineväsendet, hvilket, för några år sedan nästan okänt, hastigt erhållit en ej anad utveckling. De fleste af Kammarens ledamöter torde nyligen i en af våra tidningar läst en uppsats af John Ericson, hvori han omtalar sin uppfinning i detta afseende och framhåller minorna såsom ett af de verksamaste försvarsmedel. Skall emellertid mineförsvaret blifva till gagn, måste det ställas i samband med det öfriga kustförsvaret, ty om man utlägger minor utan att försvara dem, har fienden af dem föga att frukta. Åtskilliga skäl synas mig således tala för bildandet af ett kustartilleri, afsedt för positionerna i skärgården och med en uppgift, som

närmast öfverensstämmer med hvad då varande chefen för Sjöförsvarsdepartementet, på sätt jag förut anfört, år 1865 på Riddarhuset uppgaf såsom skärgårdsartilleriets bestämmelse.

Då jag måhända kommer att i frågan ytterligare uppträda, vill jag icke för närvarande längre upptaga Kammarens tid, utan slutar med uttalande af den mening, att om Kammarerna skulle finna en förändring af sjöförsvaret i den af Utskottet föreslagna riktning önskvärd, det då icke är skäl att uppskjuta uttalandet af en sådan åsigt. Vi äro ännu i den lyckliga belägenhet, att en sådan förändring kan verkställas utan synnerlig svårighet, då större delen af skärgårdsartilleriets officerare ännu ega den skicklighet, som fordras för deras öfvergång till flottan; och om, såsom Utskottet antagit, Kongl. flottans och skärgårdsartilleriets sammräknade personal är större, än som kunde blifva erforderligt för flottan, sedan denna öfvertagit hela sjöförsvaret, kunde af öfverskottet bildas en corps för det speciela kust- och mineförsvaret. Derest en sådan åtgärd snart företages, undviker man den olägenhet som eljest ofelbart kommer att inträffa, då de båda sjövapnens sammanslagning för eller sednare måste verkställas, nemiigen att skärgårdsartilleriets befäl måste flyttas på in-dragningsstat, hvilket icke blott blifver en ekonomisk förlust, utan ock ett förspillande af de goda krafter och de insigter, som inom denna corps finnas att tillgå.

Friherre Skogman: Den siste ärade talaren började sitt anförande med en liten historik öfver det sätt, hvarpå 1865—1866 års riksdagsbeslut om godkännande af nu gällande organisation af sjöförsvaret tillkom, och, om något dervid är att anmärka, så är det, att han ej i nog starka ordalag betonade till hvilken tomhet detta godkännande reducerar sig, så vida nemligen man pröfvar de omständigheter, hvarunder detsamma tillkø och ej blott håller sig till den formela rätt, som ligger i ett förstärkt Stats-utskotts beslut. Denna institution har vid många tillfällen varit klandrad såsom ledande till konstgjorda majoriteter, och om någonsin sådant klander varit befogadt, har det väl varit vid ifrågavarande tillfälle. Ett förslag till omorganisation af ett vapen framlägges; Kongl. Maj:t förklarar det vara hans rätt att, utan mellankomst af den andra Statsmakten, ordna detsamma efter godtfinnande. Två Riksstånd taga detta för godt nästar utan diskussion och utan att fästa sig dervid, att man tvärtemot grundlagens bud uraktlätit att inhemta några myndigheters yttranden; ett Stånd skjuter hela frågan ifrån sig, och det enda Stånd, der egentlig diskussion förekommer, underkänner densamma. Nu frågar jag: hvad är det under sådana omständigheter för innehåll i Rikets Ständers beslut? Nära nog intet, så vida man, som sagdt, ej ser endast till den formela rätten. Jag finner ej något nöje i upprepadet af dessa gamla saker, och jag skulle ej heller gjort det, om jag ej varit dertill drifven af detta oupphörliga åberopande af Rikets Ständers beslut, hvarmed man endast söker dölja sitt egenmäktiga förfarande.

I sjelfva saken har jag vid flera föregående tillfällen offentligen på det klaraste uttalat mina åsikter, och intet har sedermera inträffat,

som kunnat förändra desamma. Snarare kan jag säga, att de vunnit ytterligare styrka genom många af de åtgärder, som under den sednaste tiden blifvit vidtagna med båda vapnen, och hvilka äro så beskaffade, att Styrelsen tyckes ej ansett sig kunna tillämpa dessa osvikliga grunder, som blifvit uppställda för sjöförsvarets organisation — och detta är lyckligt, ty då premisserna äro oriktiga, är det bäst, om man vid tillämpningen ej går allt för följdriktigt till väga. Dessa mina åsigtter äro bestämdt uttalade och voro ej obekanta för denna Kammares ledamöter; och då Kammararen gjorde mig den äran att insätta mig i det Utskott, som haft sig uppdraget att behandla denna viktiga fråga, så måste jag antaga, att det skedde, på det jag skulle der uttala min mening, icke för att jag skulle dölja den. Jag har ock oförstådlt uttalat mig i denna första punkt, som utgör kärnan i hela Utlåtandet, och jag vågar tillägga, att Utskottets framställning är affattad i ganska hotsamma ordalag, då det blott innehåller, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande de der framställda grunder, och ej hemställer att något förslag derom må framläggas till nästa Riksdag, hvilket hade varit obilligt, då den nya chefen för Sjöförsvars-departementet väl kan behöfva egna sin tid att sätta sig in i förhållandena, utan att genast vid tillträdet till sin ansvarsfulla plats mötas af en så omfattande fråga som denna. I detta afseende är jag glad att kunna instämma med den värde representanten för Stockholm.

Hvarföre jag dessutom begärt ordet, är för att bemöta ett par föregående talares yttranden. En af dem åberopade såsom ett talande skäl för afslag den omständigheten, att af de talrika reservanter, som funnos vid Betänkandet antecknade, ej mindre än sex voro militärer. Det torde vara skäl att se till, hvad dessa reservationer innehålla, ty derpå beror ju helt och hållet vigten af den ärade talarens argument. Hvad innehålla de då? Jo, två — Grefve von Platens och Herr Adlersparres — anmärkningar emot Betänkandet i dess helhet: en tredje, Herr von Steijern, uttalar sig hufvudsakligen emot afskaffande af båtsmanshållet; Herr Nisser yttrar sig endast om båtsmanshållets öfverflyttande till arméen och måtte väl således ej vara emot 1:sta punkten. Nu återstår endast motionären, hvilken beklagar sig deröfver att Utskottet ej i större omfattning och i bestämdare ordalag tillstyrkt bifall till hans motion, samt slutligen jag sjelf. Min reservation vänder sig dock ej omkring sjelfva klämman, utan endast emot en punkt i motiven, der Utskottet uttalat en mening, som jag ej kan godkänna, såsom stående i strid med hvad jag förut vid flera tillfällen yttrat. Således kan jag ej finna detta skäl synnerligen talande, äfven om jag komme till samma resultat som den ärade talaren. Den siste talaren från Stockholm, med hvilken jag haft nöjet att i ett afseende instämma, har äfven yttrat sig om andra ämnen, som ej egentligen höra hit, och som jag sålunda skulle kunna lemna åsido. Hvad angår hans klagan, att tienstgöringen af flottans officerare på handelsfartyg minskats och hvilket han hufvudsakligen tillskref en generalorder, som utkom i början på 1840-talet, så får jag fästa uppmärksamheten derpå, att någon slags rotation i afseende å tienstledighet för flottans officerare alls icke egt rum, utan förhål-

landet var helt enkelt det, att det erfordras tre års tjenstgöring för att komma i atnjutande af tre års ledighet. Talaren ansåg denna order förderflig samt fruktade, att den redan verkat skadligt; jag deremot anser den i många afseenden väl motiverad.

Vid den tid då samme talare och jag började att fara till sjös, voro åsigtorna om tjensten och dess fordringar helt andra än hvad de sedan blefvo. Man ansåg då sjömanskapet vara den enda kunskap som erfordrades; kanonexercisen, för hvilken knappast något reglemente fanns, betraktades såsom något mycket underordnad; infanteriexercis såsom något för en sjöofficer ej blott alldeles obehöfligt, utan rent af löjligt. Då till inverkan af dylika åsikter kom att flottans exercismedel voro ytterst inskränkta, så att endast få och kortare sjöexpeditioner kunde utrustas, var det naturligt, att många officerare sökte anställning i handelsflottan, för att bereda sig sjömansöfning och utkomst. De som lyckats få en god anställning fortforo dervid i det längsta och bildade sig derigenom till både dugtiga och kunniga sjömän; men efter 15 till 20 år sålunda tillbragta hade de knappast seglat på ett krigsskepp, voro alldeles obekanta med förhållandena der ombord, framför allt med de rent militära delarne af tjensten. Emellertid hade i de stora marinerna helt andra sträfvan den börjat att framträda; det var den Fransyska, som härvid gaf väckelsen. Den militära delen af tjensten, kanonernas handterande och exercisväsendet i allmänhet, fick en helt ny fart, och det blef en nödvändighet för oss att söka följa med i samma riktning, att tillse det äfven vårt befäl erhöi den militäriska utbildning, det tvifvelsutan saknade. Då dertill exercismedlen under tiden småningom ökats, så att ett något större antal officerare kunde kommenderas till sjös, så blef det nödvändigt att i någon mån inskränka den förut mycket långt sträckta permitteringen. Detta var anledningen till den öfverklagade ordern, hvilken sålunda ej var oberättigad. Jag talar här om en tid, då jag sjelf var subaltern och således ej kunde hafva någon del i utfärdandet af denna order, utan snarare sjelf skulle kunnat komma att lida deraf.

Jag ber ytterligare att få rätta en annan uppgift af samme talare, nemligen att Grefve von Platens organisationsförslag af år 1845 äfven innefattat principen om en delning af de båda vapnen. Detta är så mycket mindre förhållandet, som i motiven till detta förslag Herr Grefven beståndt uttalat sig emot en sådan delning; och när jag nu bragt detta ämne på tal, beder jag få uttryckligen nämna, att det alls icke är min mening att förebrå Herr Grefve von Platen för det han härutinnan sedermera ändrat åsigt, ty jag känner väl, att en sådan endast kan grunda sig på sakförhållanden, som kunna under tidernas lopp mycket omgestalta sig. Emellertid, då jag nu haft förtroendet att vara ledamot af Utskottet för denna frågas behandling, och då mina åsikter i nu ifrågavarande hänseende äro oförändrade, vågar jag begära proposition på bifall till förevarande punkt.

Herr Statsrådet Friherre Leijonhufvud: Då jag endast så kort tid före Riksdagens början af Konungen kallades att tillträda chefskapet för Sjöförsvars-departementet, är det naturligt, att jag vid

denna riksdag helst skulle velat vara allenast åhörare af diskussionen i de frågor, som röra detta departement, så vida jag icke funnit det absolut nödvändigt att yttra mig. Jag har icke såsom Konungens rådgifvare deltagit i beslutet om flottans delning, men denna delning är numera ett factum, hvars upphäfvande väl icke bör ske utan trängande nödvändighet. Det synes mig derföre, som frågan om föreningen af de båda sjövapnen väl ännu kunde hvila, åtminstone intilldess man finge se, huru sakerna komma att gestalta sig, sedan vi erhållit bättre och rikligare materiel för sjöförsvaret än det för närvarande eger; och jag hoppas, att en kommande Riksdag skall blifva i detta hänseende frikostigare än denna visat sig vara.

Egentliga anledningen, hvarför jag begärde ordet, var emellertid att jag önskade yttra några ord angående den gräns, Utskottet uppdragit mellan flottan och skärgårdsartilleriet, då Utskottet anvisat för det sednare vapnet den del af skärgårdsförsvaret, som hufvudsakligen fordrar artillerikunskap, således artilleriet å rikets sjöfästningar, kusternas, skärgårdens och insjöarnes positionsartilleri samt sjömineväsendet (sid. 8). hvaremot någon sjömannabildning ej skulle af dem krävas. Det är denna bestämning af skärgårdsartilleriets uppgift, som i mina ögon ingalunda är lyckligt funnen. Den som skall handtera en kanon måste naturligtvis ega insigt i artilleriet; men om denna kanon är placerad på en flytande lavett och måste serveras under sjögång, fordras derjemte icke litet sjömanskap. Att ifrå för ett förstärkt positionsartilleri i våra skärgårdar, är särdeles berömvärdt; men, mine Herrar, dessa strandbatterier, som uppsätas i våra dagar, äro helt annorlunda än föregående tiders. De fordra mycket arbete, kanonerna måste vara vida gröfre än förr, då man begagnade vanliga skeppskanoner och detta med stor framgång, såsom t. ex. vid Eckernförde. Lavetterna blifva derföre ock dyrbarare, och det hela kostar så mycket, att ejlära vi få råd anlita detta försvar i den utsträckning, att en särskild kår derför skulle behöfva uppsättas. Deremot har jag intet emot att öka landartilleriet, och då Utskottet talar om artilleriet å våra sjöfästningar, skulle väl den åtgärden vara ändamålsenligare, än att låta detta försvar skötas af ett särskildt skärgårdsartilleri. Likaså skulle en tillökning af ingenjörtruppen äfven vara ganska önskvärd, och på den vägen skulle man i min tanke vida säkrare och bättre vinna det mål, Utskottet uppställt för skärgårdsartilleriet. Hvad sjöminorna angår, har detta stridsätt tvifvelsutan en framtid, men ännu är det allt för litet utveckladt för att sysselsätta en särskild kår, utan kan den saken mycket väl skötas af ingenjörkåren. Vi veta att i Österrike har gjorts försök att inrätta ett sjömineförsvar med sjelfgående minor, men de gjorda försöken hafva lemnat mycket öfrigt att önska. Vi hafva haft officerare derstädes, för att inhämta undervisning i detta vapen, men de hafva ej funnit det tillfredsställande. Jag är likasom Utskottet öfvertygad, att detta vapen har en framtid; men för närvarande är det, som sagt, allt för litet utveckladt, för att en särskild kår derför skulle behöfva uppsättas. I Danmark har man derför ett särskildt kompani. För min del tycker jag för öfrigt, att detta ganska väl passar för skärgårdsartilleriet.

Jag har äfven ett annat skäl att ej önska framgång åt förslaget, nemligen *det*, att andra genomgripande organisationsförslag för närvarande äro under behandling inom Sjöförsvars-departementet. Jag har förut påpekat den stora vigten af förenkling i administrationen af flottans angelägenheter; men detta fordrar mycket arbete. Den komité, som för detta ändamål varit nedsatt, har aflemnat ett Betänkande i sex volymer med reservationer i en sjunde. Dessutom föreligga en hel mängd andra frågor, t. ex. om båtsmanshället. Detta allt är i min tanke långt viktigare än att nu ändra, hvad som för tre år sedan genomfördes, och då af Representationen ansågs särdeles lämpligt och passande för våra förhållanden.

Herr af Klint: Ingen kan lifligare än jag inse de svårigheter, som möta, vid utredandet af frågor rörande ordnandet af landets försvar. Man ställer på dem, som fått dessa frågor till behandling, allt för stora anspråk och man gör ej alltid rättvisa åt deras bemödanden, helst när slutet ej öfverensstämmer med ens egna åsigt. Redan af denna anledning borde jag afhållit mig från att nu begära ordet, men jag har likväl gjort det, emedan jag anser frågan vara af den aldra största vikt och betydelse.

Med Utskottet instämmer jag i den åsigt, att Sveriges sjökrigsmakt visserligen har till uppgift äfven att hos främmande folk bevaka våra intressen, men att, då dess verksamhet, i händelse af krig, väsentligen måste vara inskränkt till försvaret af eget land, hufvuduppgiften måste vara att utgöra ett kraftigt kust- och skärgårdsförsvar, och att således vår sjömateriel till största delen med afseende derå bör vara inrättad. Men om jag instämmer i denna åsigt, kan jag dock omöjligen komma till det resultat, hvori Utskottet stannat, nemligen att uppdraga en bestämd gräns emellan deras verksamhet, som strida med samma vapen, transporteras eller agera på samma element och der framdrivas af samma krafter. Jag tror detta ej vara möjligt. Väl finner jag, att det ej eefordras något sjömanskap för att betjena kanoner på fästningar, äfven sjöfästningar, eller på batterier, på förhand uppkastade till försvar af på förhand utlagda minelinier, men jag skulle och derföre helst vilja hänföra hela detta försvar till Landtförsvars-departementet. Deremot kan jag ej föreställa mig annat än att det kräfver ganska mycket sjömanskap för att kunna använda artilleri till besättning af positioner i skärgården. Hvad menas då med en position i skärgården? — är den alltid ett skärgårdsförsvar på land? Alldeles icke, mine Herrar. Efter mitt begrepp kan man mycket väl kalla det en skärgårdsposition då man tar betäckning bakom uddar eller klippor och der kanonen betjenas på sin flytande lavett. Men äfven om jag i detta afseende skulle hafva orätt, torde det dock alltid blifva svårt att på förhand beräkna hvar positionerna finnas. En förflyttning dem emellan är oftast af nöden och kanske mängen gång på långa afstånd och i farvatten, der mycken sjömansduglighet erfordras för att manövrera fartyget. Jag anser det således vara omöjligt att uppdraga en bestämd gränslinie emellan hvar sjömanskapet egentligen skall börja eller sluta. Utskottet har likväl försökt detta. Det säger nemligen: "om en bestämd

gräns mellan flottan och skärgårdsartilleriet blefve uppdragen, så att Kongl. flottan öfvertog det rörliga försvaret, hvaremot åt skärgårdsartilleriet skulle anvisas den del af skärgårdsförsvaret, som hufvudsakligen fördrar artillerikunskap“ — — —. Lika med en talare nyss förut, Herr chefen för Sjöförsvars-departementet, anser jag att om hufvudsakligen artillerikunskaper någonstädes erfordras, så är det just vid det rörliga sjöförsvaret. I öfrigt tror jag, att man såsom allmän regel får antaga att det ej kan vara nyttigt för ett fattigt land att bilda för många specialcorps; i en stor corps deremot tror jag det ej skall blifva svårt att ställa hvar och en på den plats, der han bäst kan gagna fäderneslandet. Jag anser det ej heller nyttigt att bilda en sådan utvext på flottan, som förslaget innebär — den blefve för liten, för att kunna upprätthålla sig själf. Af hvad jag nu i korthet anfört, följer att, om något svar bör lemnas å Herr Palanders motion, det ej skulle kunna blifva annat än en återförening af flottans båda afdelningar. Men jag kan omöjligen vid detta tillfälle dölja min åsigt, att det ej tillhör Riksdagen att framkomma med initiativ i organisationsfrågor, synnerligen då det gäller rikets försvar. Detta tillhör Regeringen. Representationen saknar medel att uppgöra sådant; och äfven om jag ej vill underskrifva den tanken, som vi hörde yttras från ministerbanken, eller att Konungens rådgifvare skulle vara förpligtade handlägga Riksdagens skrivelser blott derfore att dessa dikterats af en någorlunda stor majoritet, så kan jag ej heller underskrifva den åsigten, hvilken uttalades af en ledamot af denna Kammare, att vi icke hade anledning att vänta något förslag från Kongl. Maj:t i denna viktiga fråga, derest Riksdagen ej derom gjorde hemställan.

På grund af hvad jag nu anfört, anhåller jag om afslag å Betänkandet — och skulle härmed vilja sluta. Under öfverläggningen har likväl fällts ett yttrande af en ledamot nära bredvid mig, som jag önskade upptaga till fullständigt besvarande, derest icke grundlagen deremot lade hinder. Jag inskränker mig derfore nu att beklaga, det en person, hvars förmåga att lägga sina ord är så allmänt erkänd, begagnar denna för att sära en man, urständssatt att här försvara sig.

Grefve Wachtmeister. Hans: Ehuru det torde blifva svårt för mig att yttra mig i denna fråga, sedan så många sakkunniga personer före mig uppträdt, anser jag min skyldighet att anföra några skäl hvarför jag biträdt Utskottets Betänkande. Mot detta har blifvit anmärkt, att det icke var lämpligt att Riksdagen framkomme med ett förslag till omorganisation af flottan, sedan en sådan så nyligen blifvit verkställd. Denna anmärkning kan hafva sin vikt, men man kan å andra sidan vända om frågan och man måste då äfven finna, att det äfven för Regeringen måste vara svårt att, äfven om omständigheterna det påkallade, framlägga ett dylikt förslag, utan något stöd af en från Representationen uttalad åsigt. Man har äfven sagt, att efter den organisation, som år 1866 genomfördes, inga nya händelser inträffat, som kunna motivera behofvet af en förändring. Jag erkänner, att sedan 1866 inga egentliga sådana händelser inträffat; men jag påstår att sedan denna tid hafva konsekvenserna af de hän-

delser och erfarenhetsrön, som omedelbart förut, isynnerhet under det amerikanska kriget inträffat, allt klarare och bestämdare utvecklade sig och, om jag så får säga, ingått uti det allmänna medvetandet. Vid genomförandet af 1866 års organisation föresväfvade ännu föreställningen om möjligheten att hafva en om också liten sjögående krigsflotta, som genom sin utmärkta öfning och materiel vore i stånd att uppträda i strid mot en öfverlägsen fiende på öppna sjön. Jag stöder detta antagande på de ord, som återfinnas på sidan 7 i de så kallade "*grunderna*". Vid en sådan uppfattning lät en delning af sjöförsvaret mycket väl motivera sig med nödvändigheten att förvärfa yrkesskicklighet särskildt för hvaradera vapnet.

Nu deremot tror jag, att resultaten af den ständigt fortgående täflingskampen mellan pansaret och artilleriet, bibragt hvar och en den öfvertygelsen, att vi måste afstå från hvarje tanke på att hålla en materiel, som kan uti öppen sjö uppträda i strid. Jag talar här ej om monitorer och dylika fartyg, hvilka, genom att öfver vattnet visa så liten yta som möjligt, tillåta dennas förstärkande till en nästan obegränsad grad. Dessa fartyg egna sig af lätt förklarliga skäl ej till strid i öppen sjö, der deras långsamhet måste göra dem till ett ohjelpigt rof för en öfverlägsen fiende. Dessa monitorer hafva visserligen hittills ansetts höra till flottan; men i konsekvens af det system, som följes, måste de komma att höra till skärgårdsflottan och jag har anledning antaga, att de med det första komma att definitivt till denna öfverflyttas.

Hvad återstår då för den så kallade flottan? Jo, endast ett fåtal, jag vill säga 3 eller 4, kanske 5 billiga, träfregatter eller korvetter, som vi behöfva, för att, som man säger, visa vår flagga, skydda handeln och upprätthålla vårt anseende som sjöfarande nation, samt gifva befäl och manskap erfarenhet och sjömannabildning. Jag påstår, att deras verksamhet måste inskränka sig härtill, ty under krig komma de — man må på förhand gifva dem hvilken roi som helst — att icke spela någon annan än att hålla sig inestängd, såvida de ej helt hastigt skola blifva borttagna. — Ju mera denna öfvertygelse skall blifva rotfastad; ju mera skall man nödvändigt komma att inse, att vi icke hafva råd att hålla en talrik corps endast för ett tredsändamål, och för att förvärfa en öfning, som under krig ej skall komma att användas. Af de skäl jag nu anfört tror jag med full öfvertygelse att — om äfven denna åsigt nu ej gillas — skall ett sammanförande af sjöförsvaret på en corps i alla fall att snart nog af sig sjelf komma att ske, ty den del af sjöförsvaret som blifver i saknad af sådan materiel, som i krig kan användas, kommer att sjelfdö. Skärgårdsartilleriet lefver nu med endast svagt lif, emedan det icke har någon materiel. Man vill gifva det sådan genom att taga monitorerne från flottan. Då blir det dennas tur att afsomna, bortdö och uppgå i det enda egentliga sjöförsvaret, men om fäderneslandet vinner på att i stället för sjömannaegenskaper få lotsskicklighet, det lemnar jag derhän.

Mot den af Utskottet föreslagna nya organisationen af skärgårdsartilleriet hafva många anmärkningar blifvit gjorda. Att besvara dessa, skulle erfordra större teknisk erfarenhet än jag eger. Jag in-

skränker mig att säga, det jag för min del anser första delen af denna punkt, som rör sammanförandet af sjöförsvaret på en corps för hufvudsaken och endast biträdt det af Utskottet föreslagna bibehållandet af skärgårdsartilleriet i en reducerad form, af den orsak att jag ansett att hela förslaget derigenom skulle blifva mindre anstötligt på ett visst håll och tillika blifva lättare mottagligt för dem, som hysa farhågor för att alldeles kullstörta en nyss tillvägabragt organisation.

Hans Excellens Friherre De Geer: Jag har begärt ordet endast för att protestera mot ett från Stockholms-bänken faldt yttrande, att en chef för Sjöförsvars-departementet skulle blifvit nämnd, endast för att han skulle afvakta pensionsåldern. Jag finner nemligen detta yttrande alldeles obefogadt. Den Statsråds-ledamot, som härmed afsågs, kunde lika väl och med större lugn hafva afvaktat pensionsåldern på den plats han förut innehade inom Statsrådet såsom konsultativ ledamot. Men Regeringen hade vid tiden för ifrågavarande tillsättning af chefskapet för sjöförsvaret icke kannedom om någon skicklig fackman, som på en gång var villig och efter Regeringens uppfattning fullt lämplig att inträda i Statsrådet, samt på samma gång hyste sådana åsichter om sjöförsvarets ordnande, att han ville till slut genomföra den då väl började men icke fullbordade nya organisationen af vårt sjöförsvär. Det var under sådana förhållanden, som Statsrådet Thulstrup, hvilken inom Statsrådet deltagit i beredningen af denna organisation och dermed gjort sig hemmastadd, åtog sig att tillsvidare förvalta Sjöförsvars-departementet. Han har ock, efter hvad jag tror, tillvunnit sig ett temligen allmänt erkännande derom, att han fullgjort uppdraget med samvetsgranhet, insigt och framgång; och om jag ej misstager mig, har till och med den talare, som fällde det af mig nu anmärkta yttrandet, äfven om honom afgifvit ett gynnsamt vittnesord. Ingen torde hafva rätt att lägga honom till last, att han icke utsträckt sin verksamhet utöfver den åldersgräns, som båda statsmakterna bestämt såsom den, då det i allmänhet vore förenligt med såväl det allmänna bästa, som med embetsmannens billiga anspråk, att han må från det allmännas tjänst draga sig tillbaka. Samme talare har vid ett föregående tillfälle jemväl anmärkt, att ögonblicket för hans afskedstagande skulle varit synnerligen illa valdt, då det inträffade efter det Kongl. Maj:ts Proposition till innevarande Riksdag angående Statsverkets tillstånd och behof var aflåten, men innan samma proposition blifvit af Riksdagen pröfvad. Jag erkänner, att denna anmärkning kunde under andra förhållanden hafva varit grundad; men då man erinrar sig beskaffenheten af denna Proposition i hvad den angår femte hufvudtiteln, och huru få samt föga viktiga förslag den innehåller angående sjöförsvaret, så torde det ock inses, att denna anmärkning nu endast kan ega en skenbar giltighet.

Grefve von Platen: Då jag så många gånger tagit i anspråk representationens tid och uppmärksamhet i och för denna fråga, borde jag måhända nu ej deltaga i diskussionen derom, men då Kammaren insatt mig i Utskottet för dess behandling, kunde det måhända tolkas mindre fördelaktigt för mig och mina åsichter i saken, om jag nu ej
yttrade

yttrade mig deröfver. Jag ber derföre att få göra det och skall fatta mig så kort som möjligt, så mycket heldre som mina åsigter torde vara af Kammaren så välkända, att jag ej anser nödigt att inlåta mig på någon redogörelse derför. Jag tillåter mig emellertid att, i anledning deraf att jag ej i allt kan instämma i de åsigter som blifvit af Herr Grefve Hamilton uttalade, anföra några exempel derpå, egentligen för att antyda svårigheten för Riksdagen att underkasta dylika frågor en så grundlig behandling som erfordras. Hvar och en har utan tvifvel under längre eller kortare tid sökt bilda sig en öfvertygelse i ämnet. Den ena grunden kan för den som yttrar den, vara så god som den andra, men de kunna det oakadt stå i den skarpaste motsats emot hvarandra. Den ärade talaren, jag nämnde, har sagt, att ingen bestridt flottans befäl förmåga att äfven handhafva skärgårdsvapnet. Jag gör det dock bestämdt, då jag anser den öfning de behöfva för den del af yrket, för hvilken de äro afsedda, ej medgifva dem att inhemta den kännedom om den krigstheater, som våra skärgårdar erbjuda, som erfordras, på det att de der kunna känna sig fullt hemmastadda, något som dock är nödvändigt, då det ej under krig kan blifva fråga om att hålla sig till de stora farlederna. Vinnandet af denna kännedom förutsätter en öfning, som efter min uppfattning ej står att erhålla på de större fartygen. Samme talare har äfven sagt, att man torde få antaga, att storleken af de för sjöförsvaret afsedda fartyg snarare kommer att ökas än minskas, men jag vågar äfven härutinnan hysa en olika åsigt. Det torde möjligen synas mången som en paradox, hvad i sednare tider blifvit uttaladt, nemligen att öfvergifva pansarbeklädnaden, men jag anser alldeles icke orimligt att antaga, att de nuvarande tunga och dyra krigsfartygen kunna komma att till någon del utbytas emot så små, att de endast blifva att anse som lavetter för den grofva kanon de skola föra och endast motsvara behovet af att bära densamma, äfven om, likasom i fornda tider, krigaren skulle någon gång utsättas för att såras af en fiendtlig kula.

En annan talare har fäst sig vid det sätt hvarpå beslutet i denna fråga blifvit fattadt vid 1865—1866 års riksdag. Det synes mig ej löna nödan att mycket tvista härom, när jag dock tror att vi äro ense derom, att ett beslut, i laglig väg tillkommet, är gällande. Jag vill blott fästa uppmärksamheten på Rikets Ständers skrifvelse vid nämnde riksdag, der det heter: "Och hafva Rikets Ständer, i enlighet med Eders Kongl. Maj:ts nådiga förslag, medgifvit, att de för befäls- och underbefälspersonalen nu anvisade medel må, för tillämpning af samma lönestater och organisationens fullständiga genomförande, fortfarande och framgent blifva använda".

Det har slutligen blifvit yttradt, att bland reservanterne vid förvarande förslag skulle jag varit emot hela betänkandet. Jag beklagar, om jag så otydligt uttryckt mig, och jag ber Kammaren tvärtom vara öfvertygad att flera satsar äro i förslaget framställda, emot hvilka jag ej kan göra någon invändning. Det hufvudsakliga skäl hvarför jag ej anser någon skrifvelse böra till Kongl. Maj:t afgå är just, att, såvidt jag eger förmåga att bedöma saken, största delen

af hvad som blifvit föreslaget är förut af Kongl. Maj:t känt och till en del äfven redan tillämpadt.

Den vidare öfverläggningen i frågan uppsköts härefter till eftermiddagens sammanträde.

Herr Faxe: Jag tillåter mig föreslå, att de i dag andra gången bordlagda Betänkanden måtte sättas sist på föredragningslistan.

Denna hemställan bifölls.

Anmäldes och bordlades från nedannämnda Utskott inkomna Memorial och Utlåtanden, nemligen från

Bevillnings-Utskottet:

N:o 9, i anledning af återremiss af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 2, i fråga om ändring i § 10 mom. 2 af Kongl. Förordningen den 20 Juli 1861 angående mantals- och skattskrifningars förrättande;

N:o 10, i anledning af Kamrarnes olika beslut i fråga om Stats-Utskottets hemställan under § 6 i dess Utlåtande N:o 33, angående Riksdagens år 1869 församlade revisorers berättelse om granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1867;

Lag-Utskottet:

N:o 39, i anledning af väckt motion om ändring af 14 Kap. 6 § Rättegångsbalken;

N:o 40, i anledning af väckt motion om ändring af föreskrifterna i 21 Kap. Rättegångsbalken angående gäldande af rättegångskostnad;

N:o 41, i anledning af väckt förslag om rätt att meddela in-teckningssäkerhet i fbyggnader å landet;

N:o 42, i anledning af väckt motion om tillägg till stadgandet i 17 Kap. 5 § Rättegångsbalken angående vittnesersättning;

Första Kammarens Tillfälliga Utskott:

N:o 7, i anledning af väckt motion om revision af konsulsstadgan.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Thorsdagen den 28 April 1870.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för sistlidne och denne dag samt ett protokollsutdrag för sammanträdet å f. m.

Fortsattes föredragningen af särskilda Utskottets Betänkande N:o 1, i anledning af Herr F. Ad:son Palanders motion om reorganisation af rikets sjöförsvär, m. m.

Mom. a i 1:sta punkten under afdelningen Litt. b.

Grefve Hamilton, Henning: Då jag begärde ordet, var det för att besvara några yttranden af ledamöter, som likväl icke ännu kommit tillstädes. De torde dock böra få tillfälle att försvara sig, och för att i afvaktan på deras ankomst sysselsätta Kammaren, skall jag taga mig friheten göra några anmärkningar vid en reservation mot Utskottets Betänkande. Reservanten är väl icke heller i tillfälle att höra mig, men detta visste han på förhand, emedan han tillhör Andra Kammaren. Jag har särskildt fäst mig vid denna reservation, emedan den är afgifven af Herr Adlersparre, hvilken genom sin ställning i Flottan företrädesvis bör känna dess förhållanden och derom ega vitsord.

Herr Adlersparre säger: "I enlighet med denna fördelning är redan en bestämd gräns emellan Skärgårdsartilleriets och Kongl. Flottans verksamhet af Kongl. Maj:t tydligt och klart uppdragen." Vore detta förhållandet, hade Utskottets arbete varit utan ändamål, emedan Utskottets syfte just varit, att, om skilsmessan skulle fortfara, åtminstone få gränsen bestämd. Jag måste dock fråga hvar den möjligen finnes? På kartan kan den ej utvisas, emedan något hinder ej finnes för Kongl. Flottans och Skärgårdsartilleriets fartyg att gå om hvarandra eller gemensamt operera i skärgården. Under strid lär den också svårigen kunna uppsökas, och således vara att finna i de båda vapnens olika ändamål, emedan Flottans egentliga stridsfartyg äro monitorerna och kanonbåtarna. De förra kunna endast användas

i skärgården eller vid kusten, der väl också kanonbåtarna, som äro gemensamma för båda vapnen, lära hafva sitt stridsfält. Men finnes ingen skilnad i stridsfält eller ändamål, torde det vara svårt att uppgifva hvar den bör sökas och således hvar den uppgifna gränsen är att finna.

Herr Adlersparre säger vidare: "Dessutom när Kongl. Maj:ts Flotta i enlighet med båda Statsmakternas beslut till tvänne korpsor blifvit fördelad och detta förslag i dess helhet af Riksdagen godkänts, borde det väl vara öfverlåtet åt Konungen såsom högste befälhafvare för krigsmakten till lands och vatten att efter omständigheterna och utan någon Riksdagens inblandning bestämma de båda vapnens tjänstgöringsskyldighet." I frågan huruvida Kongl. Maj:ts Flottas delning grundar sig på icke blott Konungens utan äfven Riksdagens beslut har jag redan yttrat mig och skall ej vidare upptaga tiden med en vederläggning af detta påstående. Hvad åter angår Konungens rätt att bestämma vapnens tjänstgöring, är den af ingen bestridd, men just därför var Flottans delning så mycket mindre nödig, då hvar och en af dess officerare kunde användas till den tjänstgöring, för hvilken han var lämpligast.

Kammarens ledamöter börja nu samlas, och jag borde således kanske öfvergifva reservationen, men anhåller att ännu blott få fästa mig vid en enda punkt i densamma. Reservanten säger: Det synes icke under något förhållande vara med det rätta och saana öfverensstämmande att af små missnöjen göra skyhöga berg; ännu mindre att i ett Utskottsbetänkande framhålla ett missnöje, som icke är af politisk eller ekonomisk art, utan inskränker sig till en del officerares missbelåtenhet med den af Kongl. Maj:t dem föreskrifna tjänstgöringsskyldighet." Man måste känna sig svag, för att använda ett sådant stridsätt, och måste jag fullständigt förneka att Utskottet tänkt eller påstått, att Flottans eller Skärgårdsartilleriets officerare beklagat sig öfver eller visat missbelåtenhet med någon tjänstgöring, som Kongl. Maj:t ålagt dem. Denna beskyllning må stå för Chefens för Förvaltningen af sjöärendena räkning. Utskottet har sökt ådagalägga, att i sjelfva organisationen anledning låg till den *missröstan om framtiden* som inom båda sjövapnen eger rum, hvaremot jag är öfvertygad, att flertalet bland Utskottets ledamöter, lika med mig, erkänner den disciplin och goda hållning, för hvilka både Flottans och Skärgårdsartilleriets officerare utmärkt sig, och detta långt mer än man kunnat vänta af de bedröfliga förhållanden, under hvilka de lefvat.

För att ej längre uppehålla Kammarerna med den mängd af oriktigheter, hvaraf denna reservation hvimlar, vänder jag mig nu från densamma, och öfvergår till viktigare frågor.

Jag har i dag på förmiddagen sökt att i korthet antyda de förhållanden, som gifvit Utskottet anledning att anse en förändring af sjövapnens organisation nödig. Naturligtvis kan jag för min egen del och med de ringa insigter, jag eger, icke i frågan hafva något vitsord, och jag är således glad att hafva erhållit understöd af en man, som i representationens förtroende torde stå främst af alla. Hans Excellens Herr Justitie-statsministern har i dag meddelat oss,

att skälet hvarföre Kongl. Maj:t till chef för Sjöförsvars-departementet utnämnde en officer, som ej tillhörde sjövapnet, var, att Kongl. Maj:t icke inom vapnet kunnat finna någon, som vore lämplig till chef för departementet och derjemte ville åtaga sig genomförandet af den nu antagna organisationen. Är denna organisation så beskaffad att det varit omöjligt för Kongl. Maj:t att finna en mera framstående och sakkunnig person, som ville bära ansvaret för dess genomförande, då måste öfver densamma domen vara fälld. Jag tror icke att Representationen vidare kan sätta i fråga, att en sådan organisation skall bibehållas; — frågan kan blott blifva hvad man skall sätta i stället.

Utskottet har föreslagit, att det egentliga sjöförsvaret skulle sammanföras till en enda korps, som egde att bemanna och behandla den materiel, som för sådant ändamål afses; men att man derjemte skulle bilda en artillerikorps och åt densamma anvisa den del af skärgårdsförsvaret, som, utan att kräfvat sjömannabildning, fordrar en vidsträcktare insigt i artilleri, minväsende och befäsningskonst samt öfriga landtförsvaret närmare liggande ämnen. Emot denna organisation har ett och annat blifvit sagdt, som jag förbigår, för att endast fästa mig vid det väsendtligaste, eller det som blifvit yttradt af Sjöförsvars-departementets nuvarande chef. Han anförde nemligen, att uppförandet af kustbatterier borde öfverlemnas åt fortifikationen, och att man, heldre än att upprätta ett särskildt kustartilleri, borde förstärka arméens artilleri. Så vidt detta sker, så att de viktigaste punkterna på våra kuster ej komma att sakna ett i på förhand befästade positioner staldt artilleri, skulle för skärgårdsartilleriet endast återstå minväsendet, och jag medgifvör då gerna, att på dettas ännu varande ståndpunkt detsamma kan öfvertagas af flottan och icke fordrar en särskild korps. Inom en större officerskorps med vetenskaplig bildning skall utan tvifvel alltid finnas en och annan, som vill egna sig åt denna särskilda gren af försvaret och kan öfvertaga bestyret dermed. Hvilken slutsats man emellertid af allt detta kan draga, icke är det den att sjövapnet bör förblifva deladt, utan tvärtom att det bör sammanföras till en korps. För egen del kan jag så mycket heldre omfatta denna åsigt, som jag erkänner, att jag uti Utskottets förslag i den nu föredragna punkten ej sett en nödvändighet, utan snarare en gärd af aktning och uppmärksamhet mot Utskottets ordförande, som onekligen var försatt i en mindre angenäm ställning, då han sjelf varit den, som hos Kongl. Maj:t förordat den nuvarande organisationen. Genom den fullständiga övöld och samvetsgrannhet, hvarmed han inom Utskottet upptog och framställde de meningar, som vore stridande mot hans egna, kände jag mig ytterligare manad att mot honom iakttaga all möjlig grannlagenhet, och bidrog dertföre med min röst till ett förslag, som hufvudsakligen öfverensstående med de af honom för sjövapnets organisation uppgjorda "grunder," sådana dessa ursprungligen framträdde. Jag hoppades att härmed kunna sammanjemka våra meningar. Då man emellertid icke lyckats uppnå detta mål, anser jag mig icke skyldig att hålla fast vid ett organisationsförslag, som jag alldeles icke med någon förkärlek omfattat. Jag anhåller dertföre om proposition på afslag å Utskottets förslag, och att ifrågasvarande punkt måtte erhålla följande förändrade lydelse: "*huru-*

rida en sådan förändring af Kongl. Flottans och Skärgårdsartilleriets organisation må kunna vidtagas, att sjöförsvaret sammanföres till en korps."

Jag har ej många ord att tillägga, men önskar säga några ord i anledning af chefens för Sjöförsvars-departementet yttrande om tiden för denna frågas behandling inom Stats-Rådet. Vore det för regeringen en olägenhet, att ett beslut nu fattades, hade man oneligen deri ett giltigt skäl att uppskjuta frågans afgörande till nästa riksdag. I Utskottets förslag förekommer likväl icke någon begäran att saken måtte behandlas så skyndsamt, att den kunde af Kongl. Maj:t afgöras innan Riksdagen nästa gång sammanträder, blott en önskan att de af Utskottet upptagna frågor måtte komma under pröfning. Skulle Herr Statsrådets tid, under de få månader som numera förflyta mellan riksdagarne, vara af andra ärenden så upptagen, att dessa frågor måste läggas å sido, skall jag ej deröfver beklaga mig, då det är nogsam bekant, att Sjöförsvars-departementet tager en kraftfull man i anspråk. Den omständigheten, att saken kan komma att hvila någon tid, utgör emellertid ej något skäl för Riksdagen att uppskjuta uttalandet af sin mening och sina önskingar.

Hvad Herr af Klint yttrade har jag tvänne skäl att förbigå: det ena, att han ej är här tillstädes; det andra, att hans anmärkningar grundade sig på en oriktig uppfattning af Utskottets förslag och en vederläggning således i sjelfva verket är öfverflödigt. Han behandlade emellertid en principfråga, som är af vikt, och om hvilken jag ej bör undandraga mig allt yttrande. Han uttalade nemligen den mening, att initiativet i organisationsfrågor bör utgå från Regeringen. Detta är så fullkomligt riktigt, att Riksdagen, äfven om den förgäfves från Regeringen väntat ett förslag, icke bör på egen hand söka uppgöra *detaljerna* af en organisation. Deremot finner jag intet skadligt deri, att Riksdagen uttalar sig om *hufvudgrunderna* för en sådan, och derigenom lemnar Regeringen ett stöd för dess verksamhet, så vida Kongl. Maj:t gillar Riksdagens åsigt. I annat fall måste frågan naturligtvis förfalla. Särskildt i förevarande fråga måste Riksdagen, så vidt den önskar en förändring, derom uttala sin mening, då man icke af Regeringen kan vänta initiativet till upphäfvande af en organisation, som ännu knappt hunnit genomföras.

Jag afstår för närvarande från ordet, och hoppas att ej åter behöfva begära det, men skulle detta blifva nödvändigt, torde jag då få begagna tillfället att yttra några ord i anledning af andra, ännu frånvarande talares anföranden.

Herr Ekman, Carl: Då jag under tvänne riksdagar varit hedrad med Kammarens förtroende att deltaga i de Särskilda Utskotts arbeten, som det ålegat att behandla frågor rörande försvarsväsendet, har jag deraf hufvudsakligen hemtat den erfarenhet, att det icke är lämpligt att framställningar i dessa frågor göras från Riksdagens sida, utan att de förslag, som afse nödiga förändringar i försvarsväsendet, böra komma från Regeringen. Hade jag varit närvarande vid det tillfälle, då i denna Kammare frågan afgjordes, huruvida Herr Palanders motion skulle remitteras till Särskildt Utskott, så hade jag otvifvelaktigt motsatt mig ett sådant yrkande. Jag var emellertid då

med Kammarens medgifvande frånvaraude från hufvudstaden, och det var således för mig ej möjligt att i denna fråga inlägga min protest. Det var mig ock en stor öfverraskning att finna, det Kammararen insatt mig i det Utskott, till hvilket motionen remitterades. Sedan emellertid Kammarens förtroende fallit på mig, så har jag försökt att så vidt möjligt sätta mig in i den fråga, som i motionen behandlas. Om detta ej lyckats mig till den grad, att jag anser mig kunna eller böra ingå i något bemötande af de militära åsigt, som blifvit yttrade såsom stöd för Utskottets mening, så anhåller jag, att Kammararen måtte tillgifva mig detta, då min verksamhet legat åt ett helt annat håll. Hvad som emellertid under Utskottets arbeten blifvit klart för mig, är att Utskottet, lika litet som någon annan, utaf den för endast få år sedan beslutade och ännu ej genomförda organisationen har kunnat hemta några på erfarenhet stödda skäl, för att föreslå en återgång till hvad som förut varit. Dessutom vill det synas minst sagt tvifvelaktigt, huruvida det skulle befinnas lämpligt, att fördela sjöförsvaret på det sätt, som Utskottet föreslagit. Vi hafva på förmiddagen hört chefen för Sjöförsvars-departementet förklara, att artilleri-tjenstgöringen kunde lika väl och bättre bestridas af det artilleri som finnes, samt minväsendet lämpligare öfverflyttas till fortifikationen än till en del af skärgårdsartilleriet.

Att således nu på grund af endast den flyktiga undersökning af dessa frågor, som det varit möjligt för Utskottet att åstadkomma, ingå till Kongl. Maj:t med en hemställan, huruvida ej en organisation sådan som Utskottet tänkt sig och i Betänkandet antydt, skulle befinnas lämpligare än den nuvarande, synes mig att Riksdagen saknar fullgiltiga skäl till.

Dessutom har åtminstone denna Första Kammare hittills städe visat sig vara angelägen om att vid hvarje sitt beslut iakttaga en stor följdriktighet och således ej i något afseende föreslå några ändringar uti sådana saker, som af föregående Riksdagar eller af Rikets Ständer blifvit beslutade, såvida icke tillräcklig erfarenhet hunnit vinnas om oändamålsenligheten af dessa åtgärder.

Det är på sådana grunder, som jag ej kunnat biträda den åsigt, som omfattats af pluraliteten inom Utskottet, på sätt de af Kammarens ledamöter, som tagit del af Betänkandet och min dervid fogade reservation, haft tillfälle inhemta. Det är ock på dessa skäl, som jag nu vågar hemställa, det Kammararen måtte afslå hvad Utskottet i den föredragna punkten föreslagit.

Den näst föregående talaren har yttrat några ord i anledning af ett yttrande, som af Hans Excellens Herr Justitie-statsministern i dag på förmiddagen blifvit fäldt inom denna Kammare, och han sade att han i detta yttrande funnit det bästa stöd för den mening han velat förfäktat. Det är märkvärdigt huru ett yttrande kan af olika personer uppfattas olika. Jag för min del har af dessa Herr Justitie-statsministerns ord en helt annan uppfattning än den föregående talaren. Jag har nemligen deri funnit ett stöd just för den åsigt, som vägledt mig i min skiljaktiga mening, nemligen att man ej bör vidtaga några förändringar, innan någon erfarenhet vinnas om olämpligheten af det bestående. Jag har nemligen uppfattat det på det sätt.

att då det inom Regeringen räanns en person, som var lämplig att öfvertaga chefsskapet för Sjöförsvars-departementet och som deltagit i behandlingen af frågan angående organisationen af sjöförsvaret, och som delade de åsikter, hvarpå denna vore grundad, så borde man företrädesvis söka att tillägna sig denna person heldre än att välja någon annan. Hvad denne högt uppsatte man yttrat behöfver ej mitt understöd, men då en föregående talare gjort det till föremål för sitt bedömande, så må det tillåtas mig att omförmåla den tolkning, som jag funnit ligga i hans ord.

På de skäl jag förut anfört får jag anhålla att Kammarerna måtte afslå den föredragna punkten.

Herr Wallenberg: Man har i mitt yttrande under förmiddagens plenum velat spåra något uttryck af personlig ovilja, och en talare har antydt, att grundlagen borde anses hindra anfall mot personer, som icke kunna försvara sig. Jag är öfvertygad, att Herr Talman icke låter sig af något personligt undseende förhindras att tillrättavisa den, som träder grundlagen för nära. Då så icke skett, känner jag mig lugn i medvetandet att icke hafva i något afseende trädt grundlagen för nära. Hans Excellens Friherre De Geer har behagat upplysa "att, vid tillsättning af chef för Sjöförsvars-departementet, Regeringen ej egde kännedom om någon fullt lämplig fackman". Vidare har samme högt ärade talare ej nog kunnat prisa Statsrådet Thulstrups personlighet samt försäkrat att han "med insigt och framgång förestått Sjöförsvars-departementet". Jag ber häremot få andraga, att jag är så långt ifrån att anklaga Herr Thulstrups personlighet, som jag är beredd att underskrifva hvilka vitsord man behagar gifva honom, blott man derifrån undantager de egenskaper och insigter, som en sjöminister bör ega. Jag har icke klandrat Herr Thulstrup, utan blott Herr Thulstrups utnämmande till sjöminister, hvartill jag ansett mig berättigad, då jag ej kan erkänna något allenastyrande, så mycket hellre som vid tillsättandet Konungen omgafs af nio rådgifvare. Det är denna regeringsåtgärd, som jag anser innebära en ringaktning emot flottan och det måste vara hvarje representant tillåtet att i Kammarerna yttra sin mening om regeringsåtgärder. Efter utnämmandet till sjöminister af en person vid lifvets afton, hvilken aldrig tillföre varit i tillfälle att inhemta kännedom om sjöväsendet, uppkom naturligtvis det talet, att man borde lägga flottan under Landtförsvars-departementet och att sjöväsendet var af så ringa betydhet, att en oansvarig kommando-expeditionschef kunde sättas i stället för sjöministersembetet. Ett parti inskref till och med denna åsigt i sitt program, och efter hvad som skett var det icke underligt att dylika åsikter vunno terräng. Hans Excellens Friherre De Geer har sagt, att någon fullt lämplig person ej stod att finna. Denna förklaring anser jag såsom en lam ursäkt. Den innebär för öfrigt antingen ett skarpt klander emot framfarna regeringar, som icke uppfostrat dugliga fackmän, eller ock visar den att förmågan att uppsöka dugligt folk är sällsynt. Om sjöministern har för litet att göra i jmförelse med andra departementschefer, så kunna under honom läggas alla ärenden, som angå handelssjöfarten.

Jag ber Kammaren ihågkomma, att Herr Utrikesministern här en gång erinrade "att de förenade rikenas handelssjöfart var till omfånget den andra i Europa, den tredje i världen". Låt vara att vi hafva brödrariket att tacka för denna utmärkelse, men säkert är att svenska sjöväsendet både är och ännu mera kan blifva af den betydelse, att det väl förtjenar att genom en i yrket kunnig och erfaren man blifva representeradt vid Konungens rådsbord.

Slutligen ber jag Herr Talmannen vara öfvertygad derom, att ingen som ej själf är eller har varit sjöman, kan fatta det nedslående intryck, som en dylik måste erfara vid tanken på möjligheten, att en regering i det hafomflutna landet icke längre anser sjöväsendet förtjent af någon uppmärksamhet, utan betraktar såsom en likgiltig sak åt hvem sjöministersportföljen anförtros.

Grefve af Ugglas: Då jag vid den tid, då frågan om flottans organisation förevar hos Rikets Ständer, ifrigt bestred densamma, och detta förhållande är af Herrarne känt, torde det vara min skyldighet att motivera det afslag, som jag önskar på Utskottets framställning. Det förslag, som af Chefen för Sjöförsvars-departementet då framlades, bekämpade jag med varm öfvertygelse, derföre att det föreföll mig, som detta förslag snarare utgått från en ej mogen idé, än betingades af den praktiska nödvändigheten; och derföre ville jag ej, att Representationen skulle taga på sig ansvar derför och lyfta det från vederbörande. Jag sade, att det hade sitt upphof från en ej mogen idé, derföre att under den diskussion, som angående detsamma uppstod, så framgick det, att den person, som framlagt förslaget, ej hade för sig klart, huru materielen skulle vara organiserad, och huru de olika vapnen skulle se ut. Det förslag, som först framlades, innehöll att den egentliga sjögående flottan, som på öppna hafvet skulle häfda den svenska flaggans ära, skulle bestå af 4 å 6 stora snabbgående korvetter. Skärgårdsvapnet deremot skulle bestå af några monitorer och ett obestämdt antal fartyg af en cert, som man ej visste, huru den skulle se ut. Då det sedan förslaget framkom, hade man gjort den skilnaden, att monitorerna öfverflyttats till stora flottan, vare sig derföre att det erfordrades större sjömannakunskaper för att föra dessa, eller derföre att man fann, att en korps, som endast skulle lemna befäl till de nyssnämnda korvetterna, väl sväriligen kunde bestå som en särskild korps. Emellertid föreföll det mig besynnerligt, att man med den osäkerhet, som ännu rädde angående dessa korpser, företog sig att uppgöra befäls- och besättningslistor, inuan man visste, hvilka fartyg som skulle bemannas.

Det föreföll mig, att en duglig chef skulle kunna efter sina underlydandes olika fallenhet utse de personer, som bäst passade för att tjena på den större eller mindre flottan; äfvensom att förlusten för Staten att påkosta sjömannauppföstran åt personer, hvilka ej så mycket vore i behof af sådan, blefve förökad derigenom att, vid personalens delning på två korpser, antalet af de oförmågor, som alltid inom ett vapen förekomma, måste fördubblas.

Det var af dessa skäl jag sökte bekämpa förslaget, som likväl sedermera af Rikets Ständer bifölls. Men i fall jag bestred att delning då skulle ske på de nyss angifna grunderna, måste jag med vida större skäl motsätta mig det nu föreliggande förslaget, ty så vidt jag kan finna, äro gränserna deruti ännu mindre tydligt uppdragna. Det har redan på förmiddagen blifvit påpekadt, att åtskilliga af de egenskaper, som enligt Utskottets förslag skulle tillhöra skärgårdskorpsen, i lika hög grad skulle fordras af sjelfva flottan, och för öfrigt är åtskilligt af det, som blifvit af Utskottet anvisadt till den mindre korpsen, af beskaffenhet att ej böra förefinnas inom sjövapnets ramar. Den egentliga förklaringen, huru Utskottet kommit till detta förslag, lemnades på förmiddagen af Grefve Wachtmeister, och på eftermiddagen har Grefve Hamilton ännu tydligare medgifvit, att Utskottets förslag är ett förmedlingsförslag, ett konsiderationsförslag. Men en organisation är en allvarsam sak och bör ej ske på andra villkor, än att den har sin grund i sig sjelf: den får ej byggas på några konsiderationer. Jag är således emot Utskottets förslag.

Frågan har emellertid kommit på en annan ståndpunkt, sedan Grefve Hamilton i sitt sista anförande anhållit om afslag på Utskottets förslag, och endast önskat en hemställan till Kongl. Maj:t, huruvida sjöförsvaret kunde sammanföras till en korps. Jag medger, att man, som frågan nu står, kunde vara mera tveksam, och att en viss styrka ligger i det skäl, som Grefve Hamilton anförde, då han lade Kammaren på sinnet, att, om man ville en sådan åtgärd, det vore af vigt att vidtaga den, innan egenskaperna inom korpserna blifvit alltför olikartade. Men å andra sidan hyser jag stora betänkligheter deremot, att Representationen skulle taga initiativet till förändring af en organisation, som för några få år sedan påbörjades. Det skulle, enligt min tanke, fordras en särdeles stark öfvertygelse om nödvändigheten af ett sådant steg, för att rättfärdiga detsamma. Och jag är öfvertygad att, derest verkligen den nuvarande organisationen icke med en eller annan modifikation kan bestå, så skulle inom sjelfva flottan öfvertygelsen derom göra sig så tydligt gällande, att det vore från flottan och från Kongl. Maj:t, som förslaget komme att utgå.

Under sådana förhållanden vågar jag ej påtaga mig ansvaret att tillstyrka Kammaren och Riksdagen att taga det initiativ, som Grefve Hamilton föreslagit.

Herr de Maré: Hedrad med Kammarens förtroende att vara ledamot i det Utskott, hvars betänkande nu är före, anser jag som en skyldighet att förklara, att fastän jag inom Utskottet tillhört majoriteten och således deltagit i formulerandet af den punkt, som här blifvit föredragen, så kan jag dock ej, till följd af den förklaring som här blifvit afgifven af chefen för Sjöförsvars-departementet, hvilkens ord man måste tillmäta en särdeles stor betydelse, nu längre vidhålla Utskottets förslag. Då han förklarar, att den särskilda korps, som Utskottet föreslagit, ej skulle vara nödvändig för de befästningar på land, som kunde behöfva uppföras, så vore det ej rätt

att längre vidhålla Utskottets mening, utan får jag för min del förena mig med Grefve Hamiltons förslag.

Men innan jag lemnar ordet, kan jag ej underlåta att besvara ett yttrande af Utskottets ordförande. Jag borde kanske ej upptaga det, då han ej nu är närvarande, men jag tror att det är af beskaffenhet att böra besvaras. Han yttrade nemligen, att flottans officerare ej skulle vara skicklige att föra skärgårdsfartyg, af det skäl att de ej skulle vara hemmastadde i våra skärgårdar. Är detta det mest kraftiga skäl för att hålla två korpsar, så frågar jag, hvad som är enklare för en i allmänhet kunnig sjöman än att lära sig att navigera i våra skärgårdar. Är detta det enda skälet, då är frågan lätt afgjord.

Jag tror, att den bör vara det äfven af en annan anledning, och den är det så bestämdt af Herr Justitiestatsministern uttalade omdömet, att skälet, hvarföre ej en sjöman blifvit utsedd till chef för Sjöförsvars-departementet, varit att ingen sjöofficer — åtminstone ingen som kunnat komma i fråga, kunnat förmås att blifva chef för departementet, enär med emottagande af denna plats äfven vore förenadskyldigheten att genomföra den af Kongl. Maj:t föreslagna organisationen. Af flera ord torde det ej göras oss behof.

Jag anhåller om bifall till Grefve Hamiltons förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till det förevarande momentet; dels af Grefve Hamilton, att Kammarerna, med afslag derå, måtte för sin del besluta, att Riksdagens skulle hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande, huruvida en sådan förändring af Kongl. Flottans och Skärgårdsartilleriets organisation må kunna vidtagas, att sjörörsvaret sammanföres till en korps; och dels slutligen att momentet måtte af Kammarerna afslås.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till momentet, hvarvid svarades nej; sedermera proposition på Grefve Hamiltons ofvanberörda yrkande, då svaren utföllö med många ja och nej i blandning, samt slutligen proposition på afslag å momentet, hvilken proposition jemväl besvarades med många såväl ja som nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Flera ledamöter begärde votering.

Efter det att Kammarerna, uppå Herr Grefvens och Talmannens framställning, såsom kontraposition vid voteringen antagit Grefve Hamiltons förslag; uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den som afslår mom. a i 1:sta punkten af Afdelningen Litt. B. uti Särskilda Utskottets Betänkande N:o 1, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammarerna berörda del af Betänkandet och

beslutar för sin del, att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande, huruvida en sådan förändring af Kongl. Flottans och Skärgårdsartilleriets organisation må kunna vidtagas, att sjöförsvaret sammanføres till en korps.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—39;
Nej—41.

Afdelningen Litt. A.

1:sta, 2:dra och 3:dje punkterna.

Biföllos.

4:de punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Med afseende å denna punkt kan jag icke undgå anmärka, att det synes mig som Utskottet gått väl långt i sin framställning, då Utskottet velat lemna föreskrift om huru polisuppsigt och handräckning i verkstäder skall åstadkommas vid stationerna. Detta är något som, enligt min uppfattning, bör öfverlemnas till Kongl. Maj:t; och jag anhåller därför om afslag på punkten.

Grefve Hamilton, Henning: För den händelse det Särskilda Utskottet hade yttrat sig derom, *huru* polisuppsigt eller handräckning bör verkställas, då skulle jag i likhet med Grefve Mörner ansett, att Utskottet gått för långt; men så är icke fallet, då Utskottet blott uttalat en åsigt, att den närvarande anordningen icke är lämplig; och jag tror, att Utskottet gifvit skäl för sin framställning härom. Det torde nemligen vara klart, att om man af Flottans manskap, som till största delen utgöres af båtsmän, skall kunna förvänta färdighet i sjötjensten, bör detta manskap icke under den tid, då det är kommanderadt till tjenstgöring, sysselsättas med främmande bestyr. Särskildt torde detta gälla i afseende på polisuppsigten inom stationerna, ty båtsmännen kunna vara ganska dugliga såsom sådana och ega stor färdighet såsom sjömän, utan att man fördens skull eger anledning fordra, att de skola besitta egenskaper som tarvas hos polistjenstemän, synnerligast då den, som skall utöfva polisuppsigt, måste känna dem som skola bevakas, men detta icke kan vara fallet med båtsmannen, som blott tillfälligtvis är i tjenstgöring på stationen.

Af dessa skäl har Utskottet ansett sig böra tillstyrka en framställning i ämnet, utan att Utskottet likväl dervid velat föreskrifva *huru* anordningen skall ställas.

Grefve Mörner, Carl Göran: Om den nuvarande anordningen befinnes olämplig, är jag öfvertygad, att densamma blir ändrad; men

jag tror icke, att man anser, att det skadar landttrupperna t. ex., att de sjelfva hålla polisuppsigt inom sina kaserner, och det synes mig derföre som om det borde vara tjenligare att låta båtsmännen sjelfva handhafva polisuppsigten, än att derföre anställa särskild personal. I allt fall bör denna detaljråga, efter min åsigt, öfverlemnas till Kongl. Maj:ts eget bedömande, utan något uttalande från Riksdagens sida.

Jag vidblifver mitt yrkande om afslag.

Grefve Wachtmeister, Hans: Att för närvarande Flottans manskap sysselsättes med en mängd göromål, som äro alldeles främmande för deras egentliga tjenstgöring, är en nogsam känd sak, och jag tror, att alla de, som häråt egnat någon tanke, äro ense uti att önska en förändring i detta hänseende. Också rådde inom Utskottet allmän öfverensstämmelse deri, att ett uttalande härom borde ske, ehuru man ansåg det vara att förvänta, att rättelse i allt fall komme att ega rum. Detta uttalande kan icke innebära någonting för Departementschefen sårande, men då han helt nyss tillträd sitt embete, kunde det tjena honom till ledning vid uppgörandet af organisationsförändringen.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till punkten och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja, blandade med nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Grefve Mörner begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den som bifaller 4:de punkten i Afdelningen Litt. A. af Särskilda Utskottets Betänkande N:o 1, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren denna punkt.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 41;
Nej — 30.

Afdelningen Litt. B.

1:sta punkten.

Mom. b. och c.

Biföllos.

Mom. d.

Herr Nisser: Emot innehållet af förevarande moment har jag visserligen ingenting att erinra, men det synes mig som om det vore lämpligt, att Kammaren, i enlighet med den åsigt som redan vid två föregående tillfällen blifvit godkänd, i skrifvelsen inrymde ett tillägg derom, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida icke den del af båtsmanshället, som för sjöförsvaret kunde vara öfverflödig, borde till landtförsvaret öfverflyttas. Kammaren har, såsom jag redan nämnt, redan två gånger förut uttalat sig för ett sådant öfverflyttande; och jag får hos Herr Grefven och Talmannen anhålla om proposition derå, att Kammaren måtte besluta, att Riksdagen jemväl i den ifrågavarande skrifvelsen må uttala sig för ett dylikt öfverflyttande.

Herr von Koch: Ehuru jag varit reservant i åtskilliga delar af Utskottets Betänkande, har jag dock icke velat genom mitt uppträdande afbryta den fart, hvarmed Kammaren i dag velat konstruera i stället att i går destruera. Jag skall icke heller nu besvära Kammaren med ett längre anförande eller med något särskildt yrkande; men vill till protokollet förklara, att jag dertill föranledes af det förtroende, jag hyser till cheferna för Landt- och Sjöförvarsdepartementena, att de vid uppgörande af blifvande organisationsförslag icke lära underlåta taga del af handlingarna och deribland förhandlingarna vid denna riksdag och de i ämnet väckta motioner.

Jag inskränker mig till detta förklarande, då jag i ämnet afgifvit en vidlyftig motion, deri jag uttalat mina åsikter.

Grefve Hamilton. Henning: Med afseende å Herr Nissers yrkande anser jag mig endast böra nämna, att skälet, hvarföre Särskilda Utskottet funnit sig icke böra uttala någon bestämd mening i fråga om användande af de båtsmän, som kunde anses vara för sjöförsvaret obehöfliga, varit det, att Riksdagen till Stats-Utskottet remitterat flera i ämnet väckta motioner, hvilket förfarande tycktes Utskottet innebära en antydan, att Riksdagen från Stats-Utskottet väntade Utlåtande i denna fråga. Då det således, om Särskilda Utskottet häri afgifvit ett förslag, kunnat inträffa, att Riksdagen från tvänne Utskott fått uttalande i samma sak, möjligen utgående från olika åsikter, ansåg Särskilda Utskottet sig icke böra upptaga denna del af motionen.

Jag anhåller, att Kammaren behagade bifalla hvad Utskottet i den föredragna punkten föreslagit.

Herr Nisser: Visserligen tillkom det icke Särskilda Utskottet att yttra sig beträffande Kongl. Maj:ts nädiga Proposition i fråga om öfverflyttande af båtsmansrotar till landtförsvaret, men deremot ålåg det Utskottet att svara på Herr Palanders motion i denna del; och derå stödjer jag min åsigt om befogenheten deraf, att Kammar-
aren uttalade en åsigt. på sätt jag yrkat.

Andra Kammaren har afslagit Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, men om Första Kammaren uti den ifrågavarande skrifvelsen inrymde det af mig föreslagna tillägg, komme måhända Andra Kammaren att biträda en sådan skrifvelse, och då kunde dock något resultat härutinnan vinnas.

Grefve Mörner, Carl Göran: Kammaren har redan bifallit momentet 3 punkten a, att i underdänig skrifvelse uttala såsom sin åsigt "att, hvad särskildt angår båtsmanshället, detta är betydligt större, än som under närmare framtid kan anses för sjöförsvaret behöfligt; och att endast så stor del deraf, som motsvarar behovet, bör för sitt ursprungliga ändamål bibehållas". Kammaren har således biträdt den åsigt, som uttalas i Kongl. Maj:ts Proposition, att hvad som icke är behöfligt för sjöförsvaret, icke längre borde för detsamma bibehållas. Nu har Riksdagen från Kongl. Maj:t fått emottaga nådig Proposition, deri Kongl. Maj:t uppgifver både hvilka kompanier och huru många man af hvarje kompani. Kongl. Maj:t anser vara för flottan obehöfliga, och hvilkas öfverflyttning till landtförsvaret Kongl. Maj:t med anledning deraf föreslagit. Efter det Kongl. Maj:t uttalat sin åsigt och lemnat så bestämda uppgifter, skulle Riksdagen nu skriva och fråga, huru stor del Kongl. Maj:t ansåge vara för sjöförsvaret obehöflig. Detta vore, lindrigast sagdt, ohöfligt.

Jag tror, att Riksdagens skrifvelse blir tillräcklig, äfven om det ifrågavarande momentet lemnas å sido, och jag anhåller derföre, att momentet måtte afslås.

Grefve Hamilton, Henning: Kongl. Maj:t har visserligen i en Proposition, öfver hvilken Kammaren snart kommer att besluta, hemställt, att ett visst antal båtsmän, som för flottan vore obehöfliga, måtte till arméén öfverflyttas. Deraf framgår dock icke bestämdt, att icke ändå större antal kunde vara för flottan obehöfligt. ehuru Kongl. Maj:t på grund af en af chefen för *Landtförsvars-departementet* uppgjord organisationsplan icke härom gjort något meddelande. Jag tror således, att Kammaren, utan att begå någon "ohöflighet", kan bifalla punkten.

Skulle emellertid Kammaren vilja utesluta den del af punkten, som angår det behöfliga båtsmanshällets storlek, hvarom Kongl. Maj:t i allt fall kommer att ingå i pröfning, ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att punkten i öfrigt innehåller äfven annat, nemligen anhållan om en undersökning såväl om de förbättringar, båtsmansinrättningen må kunna erhålla för att fullständigare motsvara sin bestämmelse, som ock derom, huruvida icke någon del af det för sjöförsvaret nödiga manskap, äfven under fred, bör för vissa år antagas bland de dertill mest lämpliga af landets kustbefolkning.

Jag anhåller om bifall till punkten i dess helhet.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till det förevarande momentet; dels af Herr Nisser, att momentet skulle antagas med följande förändrade lydelse: "att det för flottan öfver-

flödiga båtsmanshället må användas för landtförsvaret"; och dels slutligen att momentet skulle afslås.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till momentet och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Mom. e.

Bifölls.

2:dra punkten.

Herr Ekman, Carl: Ehuru jag icke i allmänhet kunnat biträda de af Utskottet uttalade åsikter, har jag dock icke i hvarje särskild punkt, der jag varit af skiljaktig mening, velat anmäla reservation. Bland de punkter, med hvilka jag minst kunnat förena mig, är den nu föredragna; och det är af sådan anledning jag nu, derest jag icke kan vinna understöd för min mening, utan Kammaren bifaller Utskottets förslag i denna del, anser mig böra till protokollet anföra, att jag anser frågan om ordnandet af vårt sjöförsvär vara en alltför vigtig angelägenhet för att den skulle göras beroende af något visst bestämdt anslag. Penningefrågan bör, efter mitt förmenande, vara vida underordnad den, att vi må erhålla ett sådant försvar, som kan anses fullt betryggande.

På grund häraf anhåller jag, att Kammaren måtte afslå den del af punkten, som börjar med orden: "samt anbefalla", hvaremot första delen af punkten torde böra af Kammaren bifallas.

Grefve Hamilton, Henning: Kammarens ledamöter hafva sannolikt alla läst Herr Palanders motion och dervid funnit, att i slutet af motionen förekommer en beräkning, som antyder, att den förändring, han föreslagit, skulle för Statsverket medföra ganska betydliga besparingar. Det har också förefallit Utskottet sannolikt, att sådana skulle uppstå, emedan det är klart, att åtminstone antalet af det högre befälet, om de tvänne korpserna sammansloges till en, kunde något förminskas, äfvensom att besparing borde kunna uppstå, om i allmänhet antalet af befäl och underbefäl minskades samt en del för sjö- och landtförsvaret obehöfliga båtsmansrotar ställdes på vakans. Det fanns således anledning antaga, att en icke obetydlig besparing skulle kunna vinnas; men Utskottet har likväl ansett detta icke vara så visst, att på grund deraf borde göras en förespegling, som sedan kunde välla antingen att organisationen icke gjordes så ändamålsenlig som vederborde, eller att man lockades till en organisation, för hvars genomförande erfordrades större tillgångar, än Representationen sedermera kunde vara hågad bevilja. Utskottet ansåg sig derföre böra gå en medelväg och, på samma gång det icke ville åtaga sig ansvaret för förespeglingarne om besparing, lemna någon trygghet för dem, som sett att organisationer, af hvilka man i finanssielt

sielt hänseende väntat godt, slagit sig mindre väl ut. Utskottet har härtill haft så mycket mer skäl, som den mening sökt göra sig gällande inom representationen, att organisationen af vårt försvarsväsende borde åstadkommas med de tillgångar, som för närvarande härför utgå, och hvilka icke äro obetydliga. Herr Ekmans framställning har visserligen något anslående, nemligen att vårt försvar är en så vigtig sak, att den finansiela delen måste sättas i andra rummet. Detta må hvar och en önska, men man får äfven tänka på hvad som är möjligt. Kunna tillräckliga tillgångar beredas, är jag visserligen villig att dertill lemna min röst, men min öfvertygelse är, att, hvad personalen beträffar, man kan åstadkomma ett godt försvar med de medel, som nu för ändamålet användas.

Frågan är således endast om en sådan framställning, att öfvergången till den nya organisationen måtte så ordnas, att icke kostnaderna under öfvergångstiden måste ökas, hvarföre jag anhåller att punkten måtte bifallas.

Grefve Mörner, Carl Göran: Liffigt omfattar jag den åsigt, att man bör hushålla så mycket som möjligt, men att sätta hushållningen i första rummet och ändamålet i det andra, är ett förfarande, som jag icke kan godkänna. Dertill syftar emellertid Utskottets framställning, att vederbörande skulle anbefallas att, vid uppgörande af förslaget, "iakttaga en sådan beräkning, att de kostnader, som för den nya organisationen blifva nödiga, kunna bestridas med de medel, hvilka genom indragningar eller vakansafgifter blifva tillgängliga". Med en sådan på förhand gifven regel för vederbörande vore det sannerligen lyckligt, om resultatet blefve dugligt. För min del vill jag dock icke åtaga mig ansvaret för ett beslut i sådan riktning; och då Riksdagen alltid har i sin makt att pröfva den framställning som kommer att göras, och att bevilja eller afslå de medel som äskas, anser jag mig böra biträda det af Herr Ekman framställda yrkandet.

Herr Hazelius: Jag anhåller att få instämma i Herr Ekmans förslag, emedan jag hvarken anser det rätt eller tillbörligt, att rikets försvar sättes på passevolans. Enligt mitt förmenande bör ändamålet ställas i främsta rummet, och åt Kongl. Maj:t lemnas fria händer att besluta i en fråga sådan som den nu föreliggande.

Herr de Maré: De patriotiska ord, som blifvit yttrade af den siste ärade talaren, gälla naturligtvis mycket inom denna Kammare, men jag ber dock att få fästa uppmärksamheten derpå, att, derest man för sjöförsvaret använder de medel, som kunna blifva besparade genom indragning af öfverflödiga båtsmanshåll, detta bör kunna organiseras på ett sätt, motsvarande hvad fäderneslandets ära och behof kräfva. Jag tror, att, då Utskottet föreslagit denna punkt, dess mening varit, att alla de besparingar, som följa af indragningen på båtsmanshållen, skulle användas för öfriga af flottans behof. Ty tolkar man den föredragna punkten i förening med hvad Utskottet förut föreslagit, framgår deraf, att Utskottet vill föreslå Riksdagen

att hos Kongl. Maj:t anhålla, att det förslag, som framlägges till ordnande af sjöförsvaret, icke må göra detta dyrare än det nu är. Med en sådan tolkning af hvad Utskottet föreslagit anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Herr von Koch: Såvidt jag kunnat finna fanns inom Utskottet endast en tanke i afseende på omöjligheten att med befintliga tillgångar kunna bestrida *materielens* försättande i tidsenligt skick. Likaså enhällig var den åsigten, att i afseende på personalen deremot en reglering kunde ske med de tillgångar, som för närvarande finnas. Herr Ekman har nu uttalat den åsigten, att man vid organisationens uppgörande först skall se efter hvilka behof, som förefinnas, och sedan ovilkorligen skaffa medel för deras ryllande. Jag tror, att Utskottets ledamöter i allmänhet önska att flottans organisation må blifva så fullständig som möjligt, men att man icke desto mindre i ett fattigt land måste taga i betraktande *möjligheten* af att skaffa tillgångar och vid hvarje organisation å sådan möjlighet fästa behörigt afseende. Gör man icke det, blir foljden, att uppgjorda organisationsförslag icke leda till något resultat.

På de skäl, som i öfrigt äro anförda af Grefve Hamilton och Herr de Maré, anhåller jag om bifall till den föredragna punkten.

Grefve Mörner: Den siste talaren uppgaf, att den organisationsförändring, som nu vore i fråga, endast afsåge flottans personal. Att så är meningen angifva åtminstone icke de uttryck, som i den föreslagna skrifvelsen blifvit använda. Der talas nemligen om sjöförsvarets ordnande, och till sjöförsvaret hörer efter mitt förmenande äfven flottans materiel. Kan man icke ordna materielen, torde det vara så godt att draga in äfven personalen.

Den sista delen af förslaget kan jag icke bifalla, ty då jag hysser den åsigt, att de båtsmansnummer, som äro för flottan öfverflödiga, behöfvas för landtförsvaret, förefaller det mig orätt att taga vakansafgifter med i beräkningen. Det är också efter mitt förmenande oriktigt att på förhand gifva sanktion åt den åsigt, att båtsmanshållen böra sättas på indragning. Bäst torde därför vara att utesluta den sista punkten, på sätt Herr Ekman föreslagit. Jag fortfar i det yrkande, jag förut framställt.

Herr Ekman: En talare på bänken bakom mig har nyss upptagit mitt yttrande, att jag från de tvänne särskilda Utskott, i hvilka jag varit ledamot, hemtat den erfarenhet, att Riksdagen icke bör taga initiativ i frågor, som röra försvarsväsendet. Han har sagt, att denna erfarenhet förmodligen härrör deraf, att de föregående tvänne Utskotten gått på en väg, som skulle medföra allt för stora uppoffringar. Jag behöfver icke upplysa den ärade talaren, om en sådan beskyllning med skäl kan läggas dessa Utskott till last, ty han har varit i tillfälle att taga del af betänkandena, och jag tror att han af dem bort finna, att Utskotten i främsta rummet satt hvad de ansett böra utgöra målet för sitt arbete, nemligen att kunna framställa förslag till ett ändamålsenligt ordnande af försvaret. Hade Utskot-

ten gått en annan väg, då hade de varit värda klander, ty det är och måste blifva en dålig hushållning att först bestämma den summa som skall användas och sedan föresätta sig att med den uträta allt, äfven om hon icke räcker. Enligt mitt förmenande bör man i främsta rummet göra upp ett fullt betryggande förslag och sedan se till, huruvida man kan skaffa de erforderliga medlen. Det är tydligt att sparsamhet måste iakttagas i ett land med våra små tillgångar och det är antagligt, att Regeringen känner, huru långt den kan anlita folkets krafter. Huruvida Utskottets förslag skall medföra några besparingar, torde endast genom en blifvande utredning kunna utrönas. Jag vidblifver mitt redan framställda yrkande.

Friherre von Schwerin: Med afsigt har jag hittills afhållit mig från att deltaga i debatten rörande denna fråga, men anhåller att nu få säga endast några få ord med anledning af det framställda förslaget. Här har blifvit sagdt, att, så framt Sverge icke eger en någorlunda respektabel flotta, vi i händelse af ett krig i norra Europa skola blifva inestängda inom våra egna gränser och icke ens få äran deltaga i en strid, som måhända blir afgörande i afseende på vår sjelfständighet. Detta är santt, och derföre måste vi ställa så, att vi ega en flotta, med hvilken vi kunna gifva segern den riktning, som kan vara med våra intressen öfverensstämmande. Under sådana förhållanden är det klart, att penningefrågan måste stå tillbaka för hufvudfrågan, som är vår sjelfständighets bevarande.

Ja, instämmer med Herr Ekman.

Grefve Wachtmeister, Hans: Jag vill fästa uppmärksamheten på, att denna fråga måste reduceras till mindre dimensioner, än den siste talaren gifvit den. Det är nemligen endast fråga om en organisationsförändring i afseende på flottans personal, men icke alls om dess materiel. En annan talare har visserligen anmärkt, att, då det är fråga om en förändring i flottans organisation, denna förändring äfven måste gälla materielen. Men Utskottets förslag har följande lydelse: 2:o att, i händelse de af Riksdagen angående sjöförsvarets ordnande uttalade åsichter vinna Kongl. Maj:ts nädiga godkännande, Kongl. Maj:t täcktes till en kommande Riksdag i ämnet aflåta nådigt förslag samt anbefalla vederbörande att vid uppgörandet af det-samma iakttaga en sådan beräkning, att de kostnader, som för den nya organisationen blifva nödiga, kunna bestridas med de medel, hvilka genom indragningar eller vakansafgifter blifva tillgängliga. Det kan väl icke falla någon in att hoppas att kostnaden för flottans materiel skall kunna bestridas med de medel, som genom indragningar eller vakansafgifter blifva tillgängliga. Att åter Utskottets förslag skulle medföra besparingar, är tydligt, då det afser att inskränka såväl befålets och underbefålets som manskapets antal. En särskild anledning att yrka bifall till förslaget finner jag i den önskan det innehåller, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande "huruvida det må anses ändamålsenligt att någon del af det för sjöförsvaret nödiga manskap äfven under fred för vissa år antages bland de dertill mest lämplige af landets kustbefolkning." Utskottet har

dock icke vågat föreslå att ersätta hela båtsmanshället med värfvad t manskap, utan har tänkt sig, att, om resultatet af de första försöken blefve godt, man framdeles kunde fortskrida på samma väg.

På grund af hvad jag anfört får jag anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Grefve Hamilton: Grefve Wachtmeister har redan besvarat det gjorda påståendet, att den föredragna punkten skulle afse något annat än flottans personal. Han uppläste för detta ändamål endast slutet af punkten. Saken blifver dock klarare, om man läser punkten i dess helhet. Den har följande lydelse: "att i händelse de af Riksdagen angående sjöförsvarets ordnande uttalade åsigt er vinna Kongl. Maj:ts nådiga godkännande, Kongl. Maj:t tacktes till en kommande Riksdag i ämnet afåta nådigt förslag, samt anbefalla vederbörande att vid uppgörandet af detsamma iakttaga en sådan beräkning, att de kostnader, som för den nya organisationen blifva nödiga, kunna bestridas med de medel, hvilka genom indragningar eller vakansafgifter blifva tillgängliga". Det är således endast i fråga om en förändring af personalens organisation, som Riksdagen till följd af Utskottets förslag möjligen kan komma att besluta. Detta hvad föremålet för anslaget angår. Hvad sjelfva saken beträffar, har Herr Ekman rätt deri, att Utskottet icke genom några kalkyler visat, hvilka besparingar som kunde vinnas genom vidtagande af de utaf Utskottet föreslagna åtgärder. Det finnes dock vissa saker, som äro så tydliga, att man om dem kan få en bestämd åsigt, om man ock icke har tillgång till några sifferuppgifter. Så är förhållandet med den förevarande frågan. Utskottet har föreslagit en förminskning af såväl flottans som skärgårdsartilleriets officerskorps, och det har grundat detta förslag derpå, att officerarnes antal för närvarande är för stort icke blott i förhållande till den materiel, som nu finnes, utan äfven med afseende på den, som man har hopp att under en lång följd af år kunna anskaffa. Af samma skäl har Utskottet äfven föreslagit, att manskapets antal skulle förminskas. Skulle flottan i en framtid betydligt tillväxa, är det en lätt sak att öka personalen. Man må vara aldrig så patriotisk och hysa det bästa hopp om att Sverige i en framtid skall intaga en plats bland de stora sjömakterna, men man bör dock icke därför redan nu underhålla en öfverflödigt stor personal. Utskottets förslag afser dessutom: förminskning i underofficerarnes antal, ombildning af kanonierkorpsen samt indragning af de öfverflödiga båtsmanshällen, hvilken indragning borde kunna blifva högst betydlig, då, enligt Utskottet från Kongl. Sjöförsvarsdepartementet meddelad uppgift, samtliga krigstjänstbara fartyg för närvarande endast erfordra en besättning af 1,356 man, under det att båtsmännens antal uppgår till 5,687 man förutom 400 matrosar och jungmän, 200 kanonier och 200 skeppsgossar. Det är tydligt, att en sådan indragning skulle medföra stora besparingar. Den enda punkten af Utskottets förslag, som synes komma att medföra ökade utgifter, är den, som innehåller förslag om anvärfvande äfven i fredstid af kustbefolkning för flottans behof. Det är nemligen sannolikt, att detta värfvade manskap blefve något dyrare, än den bemanning

är, som flottan för närvarande eger. Då det emellertid endast kan komma i fråga att anvärfva ett obetydligt antal, är det klart, att Utskottets förslag skulle medföra betydliga besparingar. Utskottet har dock icke velat förespegla något sådant, för den händelse Kongl. Maj:t skulle finna nödigt använda de besparade medlen för andra flottans behof.

Jag anhåller fortfarande om bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Herr af Klint: Jag har aldrig ett ögonblick dragit i tvifvel, att Utskottet menat blott personalen, men detta hindrar icke att jag är af samma tanke med Herr Ekman, att Utskottets förslag bör afslås. Orsaken hvariföre jag begärt ordet är den önskan att få fästa Kammararens uppmärksamhet derpå, att om Riksdagen fattar ett sådant beslut som Utskottet föreslagit, så har Riksdagen med detsamma afklippt möjligheten att för landtförsvarets behof använda hvad Kongl. Maj:t kunde anse vara för sjöförsvaret obehöfligt, ty Utskottet har föreslagit, att Kongl. Maj:t täcktes anbefalla vederbörande att vid uppgörande af förslag angående sjöförsvarets ordnande iakttaga en sådan beräkning, att de kostnader, som för den nya organisationen blifva nödiga, kunna bestridas med de medel, hvilka genom indragningar eller vakansafgifter blifva tillgängliga. Efter vanligt svenskt språkbruk betyder väl detta, att för bestridandet af utgifterna för personalen får användas allt hvad flottan i nuvarande stund eger, äfven om det ej skulle vara behöfligt. Vi hafva på bordet hvilande ett förslag straxt efter detta angående Kongl. Maj:ts Proposition rörande landtförsvaret. Kongl. Maj:t har föreslagit, att åtskilliga båtsmansrotar skulle få öfverföras till landtförsvaret, men huru skall detta kunna ske, om Utskottets i förägarande förslag bifalles? För min del kan jag omöjligt fatta huru Kammararen skall kunna taga i öfvervägande nyssnämnda Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, ifall nu föredragna punkt godkännes, och får jag på sådana grunder föreslå att Kammararen måtte, med afslag å Utskottets förslag, antaga det af Herr Ekman föreslagna, eller "att, i händelse de af Riksdagen angående sjöförsvarets ordnande uttalade åsigter vinna Kongl. Maj:ts nådiga godkännande, Kongl. Maj:t täcktes till en kommande Riksdag i ämnet afåta nädligt förslag!

Herr von Möller: Jag är hufvudsakligen förekommen af den siste ärade talaren, vill blott framhålla ett förhållande han ej omförmält. Kammararen har nu hvilande på bordet Stats-Utskottets Memorial N:o 32. Som Herrarne hafva sig bekant, är Stats-Utskottets Memorial N:o 24 uppskjutet för att först afgöras, efter det Särskilda Utskottet i anledning af Herr Palanders motion afgifvit sitt Betänkande. I sistnämnda Stats-Utskottets Memorial föreslår Utskottet, att Kongl. Maj:ts nådiga förslag om öfverflyttning till landtförsvaret af vissa af sjöförsvaret numera obehöfliga båtsmansnummer icke måtte af Riksdagen bifallas, men emot detta Utskottets Utlåtande hafva af Kammararens tolf ledamöter tio reserverat sig, och om Kammararens mening skulle blifva densamma som de tio reservanternas, så

skulle Kammaren erkänna att 1,897 rotar af båtsmanshället skulle afgå till arméén, och såsom följd hvaraf ej många återstå att fylla de vakansafgifter, hvarigenom den nya organisationen skulle bestridas. Jag tror derföre, att om Kammaren antager Utskottets förslag och icke Herr Ekmans, vi på samma gång äfven förklara, att vi underkänna Kongl. Maj:ts Proposition angående ordnandet af landtförsvaret, och enligt min tanke kan det icke vara rätt att inkomma med ett sådant förslag till Kongl. Maj:t, hvarigenom vi hindra Kongl. Maj:t att öfverföra åtskilliga rotar af båtsmanshället till landtförsvaret.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra förenar jag mig med Herr Ekman.

Grefve von Platen: Först ber jag att få förena mig i den åsigt Herr Ekman uttalat, men vill jemväl dertill yttra några ord.

Det vore oförsvarligt af mig, när jag hör en ledamot af denna Kammare som bättre än någon annan vet att lägga sina ord, yttra sig om en fråga, om jag skulle antaga att denna fråga rörde något annat än det ämne som för tillfället är under behandling. Då jag således hörde honom yttra, att organisationsplaner uppgöras, som icke motsvara förväntningarna, tager jag mig friheten hos honom och andra, som med honom hysa samma åsigt, anhålla, det de ville uppgifva huruvida ej, sedan den förändrade organisationen af sjöförsvaret egde rum, så väl den ena som andra delen deraf erhållit större yrkesduglighet än förut, och intilldess denna fråga, hvilken jag icke tror kan besvaras nekande, blifvit besvarad, vågar jag göra honom ansvarig inför fosterlandet för den uppgift, som blifvit gjord.

Grefve Mörner: Då en af Utskottets ledamöter åberopat ordalagen i Utskottets förslag, så vill jag nämna, att jag just af dessa utaf honom upprepade ord vunnit stöd för min åsigt. Jag vågar tro, att det första, Kongl. Maj:t komme att fästa uppmärksamheten på, vore första punkten i Utskottets förslag. Denna punkt ber jag att få uppläsa, den har följande lydelse: "att Sveriges sjökrigsmakt visserligen har såsom en uppgift att hos främmande folk bevaka våra intressen och äfven på aflägsnare haf upprätthålla svenska flaggens anseende, men att, då dess verksamhet, i händelse af krig, hufvudsakligen kommer att för kust- och skärgårdsförsvaret tagas i anspråk, största delen af dess materiel bör vara med afseende derpå inrättad". Då säger man att förslaget ej berör materielen; huru kan det hänga ihop? Det fordras en annan slutkonst än min för att förstå, huru det kan förhålla sig dermed, att Utskottet i första punkten talar om materielen, och sedan påstår att förslaget endast afser personalen. Jag vill visserligen anse sannolikt, att de befintliga tillgångarne kunna räcka till, om man utgår från den förklaring, som blifvit gifven öfver förslaget; men detta undanrödjer likväl icke den omständighet, att man beröfvar sig möjligheten att på annat håll använda en försvarsstyrka, som der kan vara för landet oundgängligen nödvändig. Det är för att icke på förhand binda sig, då så-

dant icke är af omständigheterna föranledt, som jag anser det vara bäst att vi stadna vid första punkten.

Herr de Maré: Den diskussion, som utspunnit sig öfver denna punkt, är föranledd deraf, att en och annan talare sväfvat ut öfver föremålet för öfverläggningen. Kammaren behagade erinra sig, att Herr Palanders motion föranledt nedsättandet af det Utskott, som aflåtit ifrågavarande Betänkande. I Herr Palanders motion finnes icke nämnt något om behöflig materiel, utan den går ut på att vinna förändring i personalen och dess sammansättning. Deröfver har Utskottet haft att yttra sig, och derföre har Utskottet framkommit med förslaget andra punkt. En talare har sökt hemta bevis för det olämpliga i formuleringen derifrån, att Utskottet uttalat sig om hvad som kan vara behöfligt för Sveriges sjökrigsmateriel. Jag ber att få bemärka, att denna bevisning är, lindrigast sagdt, sökt, ty innan Utskottet öfvergick till besvarande af motionen, borde Utskottet väl uttrycka hvad det ansåg vara nödigt för vår sjökrigsmateriel, och detta är ingressen, som i första punkten blifvit omnämnd. Utskottet kommer härefter följdriktigt till indragningarne, och slutligen i andra punkten till den anhållan att Kongl Maj:t ville låta utarbета förslag till sjöförsvarets ordnande. De i denna punkt omnämnda kostnader röra endast personalen, och om materielen är ej nämnt ett ord. Väl kan man tycka, att ordalagen bort väljas noggrannare än som skett; men för min del tror jag att, om man icke vill, man icke heller behöfver missförstå Utskottets mening, och yrkar jag fortfarande bifall till Utskottets förslag.

Grefve Hamilton: Då Grefve von Platen nyss hade ordet, ställde han en fråga till en af Kammarens ledamöter, utan att uppgifva dennes namn, hvilket han antydde i så smickrande ordalag, att jag icke skolat våga antaga att frågan blifvit ställd till mig, om han icke under fortsättningen så bestämdt påpekat hvem han menade. Med all tacksamhet skall jag derföre upptaga hans fråga till besvarande. Frågan innehöll i korthet, om jag kunde uppgifva huruvida icke personalen vid sjöförsvaret vunnit större yrkesduglighet, sedan den nya organisationen af samma försvar blifvit införd. Jag kan ej på grund af någon egen erfarenhet eller insigt veta huru sig härmed förhåller, men då Grefve von Platen sagt att så är, tror jag på hans ord, att så måste vara förhållandet.

Grefve von Platen: Jag är tacksam för den förklaring som blifvit lemnad, men får dervid tillägga, att jag vid sådant förhållande icke kan inse orsaken till det klander, som inom denna Kammare blifvit uttaladt emot den nyligen skeddä omorganisationen af sjöförsvaret.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten oförändrad och dels bifall till densamma med uteslutande af sednare delen deraf, börjande med orden:

samt anbefalla vederbörande; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten i dess helhet, hvarvid svarades talrika nej, blandade med ja, och sedermera proposition på bifall till punkten med uteslutande af dess sednare del, då svaren utföllo med talrika ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Med anledning deraf att votering begärdes, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den som bifaller 2:dra punkten under afdelningen Litt. B. i Särskilda Utskottets Betänkande N:o 1, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles punkten med uteslutande af den sednare delen deraf, börjande med orden: "samt anbefalla vederbörande" etc.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 24;
Nej — 76.

Härefter anmälde sig och yttrade:

Herr Dickson, Charles: Jag anhåller att till protokollet få antecknad min reservation emot det beslut Kammaren nyss fattat angående ordnandet af vårt sjöförsvär. Huruvida detta för närvarande är fullt tillfredsställande ordnadt, derom vill jag nu icke yttra mig, men då Kongl. Maj:t så nyligen som för endast några år tillbaka sanktionerat ett beslut angående omorganisering af flottan, anser jag det för min del vara helt och hållet olämpligt att nu hos Kongl. Maj:t anhålla, att förslag måtte utarbetas om nya förändringar i sjöförsvaret.

Grefve Mörner, Oscar: Då jag icke tillhör militärstaten och till följd utaf den korta tiden icke haft tillfälle att närmare sätta mig in uti Utskottets Betänkande och den motion, som föranledt detsamma, har jag deruti funnit en anledning att icke blanda mig i sjelfva debatten, men därför anser jag mig icke vara oberättigad att till protokollet få nedlägga min reservation emot en del af de beslut, som Kammaren fattat i anledning af nämnda Betänkande.

Om jag då granskar Litt. A. och 2:o derunder, så innehåller detta den åsigt "att antalet af Kongl. Flottans och Kongl. Skärgårdsartilleriets nuvarande personal, såväl till befäl som underbefäl och manskap, är större än som motsvarar den sjökrigsmateriel Sverige under en lång följd af år kan anskaffa och underhålla." Under en tid sådan som den närvarande, då frågan om ordnandet af sjöförsvaret är föremål för öfverläggning inom alla länder, då knappast någon stat vet hvilka slag af skepp och fartyg den skall låta bygga, eller med

andra ord hvilken sjökrigsmateriel är den mest dugliga; då således sjökrigsmaterielen kan undergå förändringar och man icke kan veta hvad personal flottan kan behöfva, synes det mig att man bör varsamt gå till väga i fråga om indragningar i nämnda hänseende. Såsom förhållandet nu är, synes antalet af befäl vara större än behöfligt, men efter den utredning som Utskottet lemnat, tyckes öfverskottet dock icke blifva särdeles betydligt. Man tänke sig att ett krig utbryter, då skapas icke dugliga sjöofficerare i en handvändning. Af de i tjänst varande äro sannolikt en del otjenstbara till följd af ålder och svag helsa; vidare händer det att officerare stupa eller blifva sårade, då behöfver man ersätta de undångångne eller otjenstbare, och då vill man likväl nu, såsom om en evig fred vore att emotse, tilltaga officerarnes antal så knappt, att flottan möjligen saknar befäl då det bäst behöfves. Jag får erinra om hurusom under åren 1808—1809 ifrån coopværdieflottan måste anlitas skeppare och styrmän för att såsom befäl användas. Betraktar man allt detta, torde man få medgifva, att man ingått på en förknappning med afseende å personalen, som kommer att, i händelse af krig, lända landet till föga fromma. Derom vill jag ej vara med och får derföre emot innehållet af denna utaf Kammaren godkända punkt reservera mig.

Äfven måste jag reservera mig emot tredje punkten, deri den åsigt blifvit uttalad, att båtsmanshället är betydligt större än som under närmare framtid kan anses för sjöförsvaret behöfligt, och att endast så stor del deraf, som motsvarar behöfvet, bör för sitt ursprungliga ändamål bibehållas. Hade Utskottet, uttalat den åsigten, att hela båtsmanshället borde borttagas, hade jag saknat stöd för min reservation, men nu erkänner Utskottet, att båtsmanshället behöfves, och följden af förslaget skulle således blifva, att båtsmanshället reduceras till det minsta möjliga antal, som behöfves för flottan i dess nuvarande skick. Då man nu erkänner, att Svenska flottan för närvarande befinner sig på en svag ståndpunkt, så torde, derest, såsom man väl bör hafva anledning antaga, en förbättring framdeles komma att ske, det möta betydliga svårigheter att anskaffa det folk, som erfordras till bemannande af flottan, sedan båtsmanshället en gång blifvit i så stor mån indraget.

Herr Bergstedt: Jag anhåller vördnadsfullt att mot det nu fattade beslutet få anmäla min reservation.

Kammaren har för sin del beslutit, att Riksdagen inför Kongl. Maj:t skulle frambara dels en åsigt, dels en underdånig anhållan. Det förraan ser jag vid detta tillfälle lika litet befogadt som det sednare.

Om Riksdagen för närvarande har anledning att till Kongl. Maj:t ställa ett underdånigt meddelande rörande sjöförsvaret, kan det i min tanke vara att Riksdagen vore beredd till hvarje tänkbar uppoffring i ändamål att upprätthålla verksamheten af det vapen, hvarmed vårt oberoende i sista hand otvifvelaktigt kommer att försvaras. Man behöfver ej vara sjöman för att finna sanningen af detta påstående. Vår forna stormaktsställning berodde på vårt välde i Östersjön, och vår framtida tillvaro, icke såsom en stormakt, men som en sjelfständig stat skall en gång bero icke derpå att vår lilla nation med sina

små tillgångar kan hålla en sjömateriel jemförlig med större och rikare länders oerhördt dyrbara flotta, utan derpå att vi, sedan Försynen till tre fjerdedelar omgifvit våra gränser med saltvatten, icke retirera från hafvet såsom från en förlorad position. Jag behöfver ej bekänna inför Kammaren, att jag icke är sjöman, och att jag derfore icke kan till fullo beräkna följderna af det beslut, som i atton blifvit fattadt och som jag icke kan annat än beklaga. Men jag tror att flertalet af Riksdagens medlemmar befinna sig i en liknande oförmåga att bedöma en organisationsfråga, hvilken Kongl. Maj:t ensam har fullt tillräckliga utvägar att fullt öfverskåda och utreda, äfven om icke den närvarande organisationen vore alltför ny, för att dess lämplighet ännu kan med full tillförsigt bedömas. Det är dessa omständigheter som föranledt mig att uttala de ord jag nu haft äran att yttra.

Jemlikt förut fattadt beslut företogs nu till afgörande Stats-Utskottets den 23 och 26 sistlidne Mars bordlagda Memorial N:o 32, i anledning af erhållna återremisser å Stats-Utskottets Utlåtanden N:o 24, punkten 1, momenten a, c och d, samt N:o 25, punkten 4.

1:sta punkten.

Herr Grefven och Talmannen föreslog, att Kammaren, med anledning af Utskottets i denna punkt gjorda hemställan, skulle punktvis företaga till förnyad pröfning momenten a, c och d i 1:sta punkten af Utlåtandet N:o 24; hvilket bifölls.

mom. a.

Herr af Klint: Då Stats-Utskottets Betänkande N:o 24 förevar till behandling, hade jag tillfälle att yttra mig angående denna punkt, hvarför jag nu icke vill trötta med något vidare anförande, utan får endast vördsamt anhålla om afslag å förevarande punkt, och att Kam-maren ville besluta:

1:o att öfverflyttandet till landförsvaret af den del af båtmanshålet, som för flottan kan finnas obehöfligt medgifves;

2:o att i den mån båtsmanshålet öfverflyttas, en deremot svärande andel af femte hufvudtitelns anslag till båtsmansbeklädnad till den fjerde hufvudtiteln må öfverföras, samt att rust- och rothållare för de öfverflyttade numren må komma i åtnjutande af enahanda frihet från deltagande i underhållet af soldatbeklädnaden, som soldat-rothållare numera åtnjuta; samt

3:o att inom Wester-Norrland, Halland och Södra Möre må upp-rättas särskilda korpser, hvilka afses till stamtrupp för beväring-manskapet inom nämnda orter.

Friherre Beck-Friis: Då jag är antecknad såsom reservant mot det beslut Stats-Utskottet fattat i sitt Utlåtande N:o 24, anhåller jag att få tillkännagifva min ställning till frågan. Då Kongl. Maj:ts

Proposition, som afsåg att dessa båtsmansrotar skulle öfverflyttas från sjöförsvaret, förekom till behandling inom Utskottet, och pluraliteten inom detta icke ville antaga nämnda anbud till landtförsvarets förökande, ansåg jag detta icke vara rätt handladt; men efter den votering, som nyss egt rum, och den utgång Särskilda Utskottets Betänkande i anledning af Herr Palanders motion fått, hvarigenom åtminstone för mig en ljusglimt i flottans närvarande sorgliga utsigter och en möjlighet att med de tillgångar flottan har förbättra densamma visat sig, vill jag icke med min röst undandraga den en befintlig tillgång. Jag får derföre föreslå, att bifall till Stats-Utskottets förslag måtte blifva Kammarens beslut.

Herr af Klint: Jag kan ej fatta, att det förslag, som af mig blifvit framställt, står i strid med de åsigter Friherre Beck-Friis uttalat, enär jag med flit icke fäst mig vid någon siffra och således icke bestämt huru många båtsmansnummer, som skulle till landtförsvaret öfverflyttas. Jag har trott att, om Kongl. Maj:t finge ett sådant medgifvande som det af mig föreslagna, Kongl. Maj:t nog skulle se till, att ej andra nummer blefve öfverflyttade än sådana som vore för sjöförsvaret obehöfliga. Det blefve således beroende på Kongl. Maj:ts pröfning, huruvida tusen nummer eller intet komme att öfverflyttas, och för min del tror jag, att, under för handen varande förhållanden, det förslag, jag framställt, är det rättaste svar Kammareren kan lemna på Kongl. Maj:ts nådiga Proposition.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till det förevarande momentet och dels af Herr af Klint, att Kammareren, med afslag derå, skulle för sin del besluta:

1:o att öfverflyttandet till landtförsvaret af den del af båtsmanshället, som för flottan kan finnas obehöfligt, medgifves;

2:o att, i den mån båtsmanshället öfverflyttas, en deremot svarande andel af Femte Hufvudtitelns anslag till båtsmans beklädnad till den Fjerde Hufvudtiteln må öfverföras, samt att rust- och rotehållare för de öfverflyttade numren må komma i åtnjutande af enahanda frihet från deltagande i underhållet af soldatbeklädnaden, som soldatrotehållare numera åtnjuta; samt

3:o, att inom Wester-Norrland, Halland och Södra Möre må uppättas särskilda korpser, hvilka afses till stamtrupp för bevaringsmanskapet inom nämnda orter.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till det förevarande momentet, hvarvid svarades många nej jemte några ja, samt sedermera proposition på afslag å samma moment och antagande af Herr af Klints ofvanomförmälda förslag, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Mom. c.

Herr af Klint: Jag anhåller äfven om afslag å detta moment. Kongl. Maj:t har föreslagit att, derest Riksdagen skulle gilla Kongl. Maj:ts förslag, att vissa båtmansrotar skulle till landtförsvaret öfverflyttas, Kongl. Maj:t då måtte få sig medgifvet att från Femte till Fjerde Hufvudtiteln öfverflytta Marinregementet, likasom att Kongl. Maj:t måtte bemyndigas att reorganisera Wermlands fältjägareregemente.

I följd af Kammarens nyss fattade beslut får jag värdsamt föreslå, att Kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts förslag, att, när Kongl. Maj:t finner så för godt, öfverföra marinregementet från sjöförsvaret till landtförsvaret samt vidtaga den organisation med Wermlands fältjägareregemente, som Kongl. Maj:t finner för godt.

I denna punkt har Stats-Utskottet också omnämnt Kongl. Maj:ts förslag i afseende på lönerregleringen för de blifvande Wester-Norrlands regemente, Hallands och Södra Møre fältjägarerörps, likasom en omreglering af de nu befintliga indelta regementenas nummer. Denna del af Kongl. Maj:ts Proposition anser jag, af skäl som tillförene blifvit andragna icke för närvarande böra bifallas, utan får jag såsom kontraposition till Utskottets förslag värdsamt föreslå, att Kam-maren måtte besluta:

att, när Kongl. Maj:t finner så för godt, marinregementet öfverflyttas från 5:te till 4:de Hufvudtiteln, samt att Wermlands fältjägareregemente måtte få omorganiseras till en körps, äfvensom att hvad Kongl. Maj:t föreslagit med afseende på såväl organisationen af de nya körpserna och deras aflöningsstater, som ock fördelningar af rote-nummern inom redan befintliga regementen och körps uppskjutes för att pröfvas i sammanhang med Kongl. Maj:ts afgifvande förslag till indelta arméens lönerreglering.

Grefve Mörner, Carl Göran: Nu kan jag verkligen ej följa med den siste talaren; det går alldeles för fort! Att öfverflytta båtmansnummerna, derpå var jag beredd, men att nu omorganisera hela arméen i en hastig vändning, det vill jag icke vara med om. Jag tror, att marinregementet gerna än ett par år kan aflönas från flot-tans stat, och hvad omorganisationen af Wermlands fältjägareregemente beträffar, så hyser jag dervid åtskilliga betänkligheter. Her-rarne torde emera sig, att förslaget går ut på att organisera detta regemente till en bataljon, såsom följd hvaraf ett stort antal af be-fålet skulle förflyttas på indragningsstat. Då Kammaren i öfrigt af-slagit den större planen om regementenas nya fördelning, och då Wermlands fältjägareregemente är det, som kostar minst, anser jag det icke vara nödigt att börja besparingarne på det viset, och ej heller kan det vara lämpligt att ställa en mängd dugligt befäl på indragningsstat under en tid, då man just hör klagan föras öfver brist på befäl.

De der två sakerna kunna vi verkligen skjuta upp, till dess vi fått se litet närmare på dem. Det är ingenting som brådskar; och yrkar jag derföre i denna del bifall till Utskottets förslag.

Herr Wærn: Liksom de flesta af Stats-Utskottets ledamöter från denna Kammare har jag slutit mig till Herr af Klints reservation, men då denne aktade talare nu yrkat ett tillägg till sin reservation afseende marinregementets öfverflyttning och reorganisationen af Wermlands fältjägareregemente, hvilket tillägg jag fruktar, att vi, såsom Grefve Mörner nyss yttrat, skulle för mycket, så att säga, på stående fot komma att afgöra, så får jag vördsamt föreslå, att Kammaren måtte antaga Herr af Klints reservation utan något tillägg, d. v. s. besluta, att hvad Kongl. Maj:t föreslagit med afseende på såväl organisationen af särskilda korpsar inom Wester-Norrland, Halland och Södra Møre och deras aflöningsstater, som ock fördelningen af rotenumren inom redan befintliga regementen och korpsar uppskjutes för att pröfvas i sammanhang med Kongl. Maj:ts afgifvande förslag till indelta arméens lönereglering.

Herr von Koch:

Grefve Hamilton, Henning: Om frågan icke i sjelfva verket vore förfallen, skulle jag yttra mig om saken, emedan jag icke anser, att Herr af Klints förslag är fullt tillfredsställande. Jag tror, att i denna punkt borde i vidsträcktare måtto lemnas bifall till hvad Kongl. Maj:t i sin nådiga Proposition framställt, men då Kammarens beslut ej kan leda till någon påföljd, vill jag icke upptaga tiden med anförande af mina särskilda åsikter.

Grefve Mörner: Jag skulle vilja förena mig med Herr Wærns förslag, dock med det uttryckliga tillägg att Kongl. Maj:ts förslag rörande marinregementets öfverförande från sjö- till landtförsvaret och Wermlands fältjägareregementets förändrade organisation afslås.

Herr Wærn: Då det förslag jag väckt hufvudsakligen öfverensstämmer med Kongl. Maj:ts Proposition, har jag icke något emot, att de af Grefve Mörner föreslagna ord tilläggas, utan anser det till och med vara i sin ordning. Jag får därför anhålla, att Kammaren, med afslag å Kongl. Maj:ts förslag rörande marinregementets öfverförande från sjö- till landtförsvaret och Wermlands fältjägareregementets förändrade organisation, i öfrigt fattar det beslut, jag nyss hade äran föreslå.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels utaf Herr af Klint, att Kammaren skulle bifalla Kongl. Maj:ts förslag rörande marinregementets öfverförande från sjö- till landtförsvaret samt Wermlands fältjägareregementets förändrade organisation, samt derjemte besluta, att hvad Kongl. Maj:t föreslagit i afseende å såväl organisationen af de nya korpsarna och deras aflöningsstater, som ock fördelningen af rotenumren inom redan befintliga regementen och korpsar må uppskjutas, för att pröfvas i sammanhang med Kongl. Maj:ts afgifvande förslag till indelta arméens lönereglering; dels ock

af Grefve Mörner, att Kammarerna skulle afslå hvad Kongl. Maj:t föreslagit rörande marinregementets öfverförande från sjö- till landförsvaret samt Wermlands fältjägarregementets förändrade organisation och derjemte fatta det af Herr af Klint föreslagna, ofvanomförmälda beslut rörande uppskof med pröfningen af andra delar utaf Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till det förevarande momentet, hvarvid svarades nej, sedermera proposition på bifall till Herr af Klints yrkande, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja, och slutligen proposition på bifall till Grefve Mörners yrkande, hvilken proposition besvarades med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

mom. d.

Bifölls.

2:dra punkten i memorialet N:o 32.

Med anledning af Utskottets i denna punkt gjorda hemställan företog Kammarerna till förnyad pröfning och biföll 4:de punkten af Utlåtandet N:o 25.

Kammarerna åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 10 e. m.

In fidem
O. Brakel.
